תלמוד בבלי · אחרונים · שפת אמת · סדר קדשים

שפת אמת על תמורה

רבי יהודה אריה ליב אלתר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שפת אמת על תמורה

רבי יהודה אריה ליב אלתר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שפת-אמת-על-תמורה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ראשון 4
דף ב. 4
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ד: 8
דף ה. 9
דף ה: 9
דף ו. 10
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 15
דף ח. 17
דף ט. 18
דף ט: 18
דף י. 18
דף י: 19
דף יא. 21
דף יא: 21
דף יב. 23
דף יב: 24
דף יג. 24
דף יג: 25
פרק שני 25
דף יד. 25
דף יד: 26
דף טו: 27
דף יז. 27
פרק שלישי 27
דף יז: 27
דף יח. 29
דף יח: 31
דף יט: 32
דף כ. 35
דף כ: 36
פרק רביעי 37
דף כב: 37
דף כג. 37
פרק חמישי 38
דף כד: 38
דף כה. 38
דף כה: 39
דף כו. 40
דף כו: 41
דף כז. 41
דף כז: 42
פרק ששי 43
דף כח. 43
דף כח: 43
דף כט. 44
דף כט: 45
דף ל. 46
דף ל: 46
דף לא. 47
פרק שביעי 48
דף לא: 48
דף לב. 48
דף לב: 49
דף לג. 49
דף לג: 50
דף לד. 51

פרק ראשון

דף ב.

בגמ' לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה. וקשה איך נלמד מקרבנו זה הדין. ונראה לפרש דקרבנו היינו שאין שותף אחד יכול לסמוך רק על חלק קרבנו ולא על חלק חבירו. וממילא צריכין כל השותפין לסמוך. מיהו מהא דממעט ידו ולא יד חבירו הו"א דשאני שותף דסומך על חלקו יוכל לסמוך גם על חבירו להכי הדר כתיב קרבנו כנ"ל:

שם בגמ' ור"מ דאמר יורש ממיר כו' המר ימיר לרבות היורש ויליף סוף הקדש כו' יורש סומך. יש לעיין אם יש הרבה יורשין אי כולן סומכין. כיון דיליף מתמורה ושותפין אין ממירין. ואפשר דתליא בדון מינה ומינה או אוקי באתרא דלמ"ד דו"מ ואוקי באתרא ה"נ כיון דדין סמיכה בכל החוברין לכן כי מרבינן יורש שוב אוקי באתרא דאפי' הרבה יורשין סומכין כמ"ש בחי' מנחות (צ"ג.) לתרץ בזה קושי' התוס' שם]:

שם בגמ' בהקדיש עכו"ם להתכפר עכו"ם לא קמיבעיא לי. פרש"י משום דאינו בר עונשין. ותמהני על פי' זה טובא. חדא דהא מסיק בסמוך בגמ' ב' טעמים אחרים אהא דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה. ותו דגוף הטעם נמי לא מתישב דמיבעי' ליה במתכפר ישראל דכיון דהי' ברשות מאן דלא עביד תמורה כו'. והלא אי אמר העכו"ם מי שרוצה להמיר ימיר נראה דישראל יכול להמיר גם כשהוא ביד עכו"ם. דנהי דהוא אינו בר עונשין אבל מי שהוא בר עונשין שפיר מימר א"כ בר תמורה הוא. ותו קשה לי לשיטת רש"י למה נדחקו בגמ' לאוקמי בכה"ג דמשנה דברי רמב"ח דהוא אמר עכו"ם מה שימיר. ומוקי דבישראל מיבעי' לי'. טפי הוי לי' למימר דמיירי בקרבן ישראל ומתכפר עכו"ם. או בנתן רשות לעכו"ם להמיר. ומיבעי' לי' אי כיון דלאו בר עונשין הוא אינו ממיר או מימר. ובריייתא דאין בהם תמורה הוא בקדשי עכו"ם דממעט מקראי דלקמן. ע"כ נלע"ד דהא דקאמר להתכפר עכו"ם לא קמיבעיא לי היינו מטעם מיעוט דלקמן דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה אפי' ישראל א"י להמיר קדשי עכו"ם. רק במתכפר ישראל מיבעי' לי' אי חשיב כדידי' לגמרי או כיון דמעיקרא לא הי' בר תמורה גם עתה א"י להמיר וטעמא דאינו בר עונשין לא אמר רמב"ח כלל וחוזר הגמ' עתה מספק דלאו בר עונשין. מיהו אכתי אינו מיושב שפיר דלמה חזר הגמ' מזה הא שפיר יש ליישב בעיית רמב"ח בהקדיש ישראל והרשה לעכו"ם אי עכו"ם יכול להמיר. ואפשר דפשיטא לגמ' דכיון דמיעט קרא לקרבן עכו"ם מתמורה מכ"ש דהוא אינו בר תמורה. ולכן כיון דתני בברייתא דקדשי עכו"ם אינם בני תמורה פשיטא דעכו"ם א"י להמיר כנ"ל:

הרמב"ם (פ"א מתמורה) כתב דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה מה"ת ומדרבנן יש להם תמורה וקרבן עכו"ם שיתכפר בו ישראל והמיר עכו"ם הוי ספק. וכ' הראב"ד דשיבוש הוא. והכ"מ כתב דהגם דסוגית הגמ' כראב"ד מ"מ י"ל דמדרבנן יש תמורה. ופלא עליו דעיקר השגת הראב"ד במ"ש אם המיר עכו"ם הוי ספק הא בגמ' אמרו אם המיר ישראל. והלח"מ כתב ליישב הרמב"ם. ואין דבריו מספיקין בלשון הגמ' דהבעיא הוא כיון דהי' מעיקרא ברשות מאן דלא עביד תמורה. וצ"ל דהי' גירסא אחרת להרמב"ם. ובס' קרית ספר כ' לחלק בין אם המקדיש והמכפר ישראלים הם אז מתכפר עושה תמורה ולא המקדיש. אבל אם המקדיש עכו"ם אפי' מתכפר ישראל יוכל עכו"ם לעשות תמורה ע"ש שהיא סברא רחוקה. וגם לשון הגמ' אינו סובל זה הפי':

בס' בה"ז מביא קושיא אהא דבעי אי עכו"ם עושה תמורה הלא אינו סומך ומקשינן תמורה לסמיכה ע"ש ובצ"ק. אשתמיט להו שהתוס' הקשו כן במנחות (צ"ג.) ותירצו דרק גבי יורש מקשינן סמיכה לתמורה דאי הוי שלו לענין סמיכה ה"ה לתמורה ולא לשאר מילי ע"ש:

דף ג.

בגמ' דאיתקיש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתי' מעשר בנ"י כו'. לכאורה קשה ל"ל הקישא למעשר דגן מקרא דבנ"י. דמהכ"ת לחייב מעשר בהמה ודגן בעכו"ם דכל המצוות לא נאמרו רק לבנ"י רק בקרבנות נדבה רבינהו קרא מאיש איש. ומעשר בהמה ליתא בנדבה]. ואפשר לומר דבלאו קרא ה"א איפכא כיון דתמורה נוהג בעכו"ם כמו כל הקרבנות ממילא איתקיש מעשר נמי לתמורה ונרבי עכו"ם בכולהו להכי צריך קרא. מיהו בתוס' ריש פ"ב דקידושין משמע דקרא במעשר דגן ממעט ר"ש עכו"ם אפילו בתבואה שהביאה שליש ביד ישראל. אבל בעכו"ם ממש א"צ קרא כלל. ולפ"ז א"ש טפי סוגיא דהכא אליבא דרבנן דר"ש דאינהו מוקי קרא בתבואת עכו"ם ממש ולאפוקי דלא נקיש לתמורה כמ"ש. ותוס' כ' כאן דאתיא רק לר"ש. שוב ראיתי בזבחים (מ"ה.) מסיק באמת בגמ' דמעשר בהמה ליכא בעכו"ם משום דדבר שבחובה הוא ע"ש:

שם בגמ' כי גמרינן חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף כו'. ויש לעיין דנילף בק"ו קדושת בדק הבית מקדושת הגוף דחמור. ולפמ"ש התוס' דממעטין בדק הבית מלה' א"ש. ויש לעיין בהקדיש העכו"ם לקנות ממנו קרבן דבגוף הדמים יש מעילה ואם נקנה ממנו הקרבן נפק מידי מעילה. וזה רחוק קצת די"ל דעדיין קדושה ראשונה ג"כ עליו ואית בי' מעילה. ואי נימא כן איכא תו לעיין אי יהי' בבהמה זו דין

מועל אחר מועל. דכיון דמצד קדושת הגוף בעכו"ם לית בי' מעילה רק מצד קדושת בדק הבית דמעיקרא א"כ הא אין מועל אחר מועל בבדק הבית. ויותר מסתבר דלית בי' כלל מעילה ונדמהו באמת להא דאין מועל אחר מועל בבד"ה. וה"ה במה דנקנה ממנו הקרבן אזיל לי' מעילה מיני' כנ"ל: בתוס' ד"ה לא נהנין מדרבנן הקשה הר"י כו'. נראה ליישב דנהי דאפי' מה דממעטין מקרבן מעילה איסורא דאורייתא מיהא איכא. מ"מ קדשי עכו"ם דממעטין מטעם חטא חטא מתרומה. ואזהרה דמעילה נמי מחטא חטא הוא דנפקא לכן אימעיט קדשי עכו"ם גם מאיסורא דאורייתא כנ"ל:

ד"ה מאי תרומה כו' וא"ת כו' נראה ליישב כיון דעכ"פ מעילה איכא גם בקדשי ב"ה. א"כ וחטאה בשגגה קאי על תרווייהו. וכיון דגמר חטא חטא דהוא אזהרה האי וחטאה ממילא קאי גם אקדשי ב"ה. אבל הכא נהי דגמר חטא חטא למעט עכו"ם שפיר י"ל דהמיעוט דוקא בקדושת הגוף דומיא דתרומה:

דף ג:

בגמ' מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר. נראה דה"ה להא דאמרינן ביומא (פ"ז:) דעל כל עבירות תשובה מכפרת לבד לא תשא. ג"כ דוקא בלשעבר דומיא דשוא, אבל שקר דלהבא י"ל דהוי בכלל קלות דתשובה מכפרת:

שם בגמ' אלא למעוטי אוכל ולא אכל דפטור. פי' דפטור ממלקות מטעמא דר"י ור"ל. וכן מפורש בהדיא במס' שבועות (כ"א:) ומהתימא על רש"י ותוס' כאן שהבינו דפטור מקרבן. וכמדומה שט"ס ברש"י וצריך לומר פטור ממלקות. (וכן הגירסא בשטמ"ק ובס' חק נתן הגי' כן ברש"י ותוס'):

שם בגמ' אר"י לתנא לא תתני מימר דבדבורי' אתעביד מעשה. והרמב"ם ריש ה' תמורה כ' דמפי השמועה למדו דמימר ונשבע לוקה אע"פ שאין בו מעשה. ובע"כ צ"ל דלא ס"ל כדר"י כמ"ש הכ"מ שם. ובהכי מיושב לי מה דפסק ברמב"ם (בה' חגיגה פ"א) דהבא לראות בעזרה ולא הביא עולת ראי' אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה. וטעמו הוא משום דהביאה בפנים אינו האיסור רק מה שלא הביא קרבן וזה לאו מעשה הוא. וקשה הכא נמי נהי דבדבורי' נעשה תמורה קודש. הא אין האיסור הקדושה של זו הבהמה רק מה שרצה להחליף ולהוציא הראשונה מן הקדושה במה שאמר זו תחת זו. ומעשה זו לא נגמר כלל. רק משום דבאמת הרמב"ם לית לי' דר"י. וס"ל דזה באמת טעם התנא דחשיב מימר בין הני דלית בהו מעשה כיון דעיקר האיסור החילוף וזה לית בי' מעשה כנ"ל. ובהכי מיושב מה שהניח הה"מ בה' שכירות (פי"ג) בתימא על הרמב"ם דפוסק חסמה בקול חייב משום דבדבורי' אתעביד מעשה. ובתמורה כ' הטעם דגזה"כ הוא ע"ש

שנדחק. ולמ"ש א"ש דבכ"מ שפיר ס"ל בדבורי' אתעביד מעשה כיון שנחסמה הפרה ע"י דבורו. אבל הכא דהאיסור החילוף וזה לא מתקיים כלל. שוב מצאתי שגם הלח"מ בה' סנהדרין (פי"ח) כ' כזה בקיצור ע"ש:

שם בגמ' אימר אפי' שבועת אמת. קצת קשה מה קושיא אפשר אה"נ ומ"מ שפיר מקלל חבירו נמי לקי כדאמר הגמ' גופי' אחר כך גבי מוציא ש"ש לבטלה דמי גרע מקלל כו'. ואי כוונת הגמ' כדמפרש לקמן דנימא דוקא שבועת אמת סגי במלקות אבל מקלל לא תסגי במלקות. קשה לשון אפי' שבועת אמת. ואפשר כוונת הגמ' דאי שבועת אמת נמי במלקות. א"כ הוא בכלל נשבע ולמה חשיב תו מקלל בשם ק"ו הוא משבועת אמת מכ"ש במוציא השם על הקללה וא"כ למה תני תו מקלל. ודוחק לומר דאי לא הוי תני מקלל הו"א דנשבע דוקא שקר ושוא ולא באמת. דא"כ ליתני בפי' נשבע אפי' באמת כנ"ל:

שם בגמ' ההוא מיבעי' לי' לכדרב כו' מנין שנשבעין לקיים את המצוה. להפוס' דשבועה חל אפי' בלא הזכרת השם אכתי תקשי ובשמו תשבע למה הותר להזכיר השם הרי יכול לישבע לקיים המצוה בלי הזכרת השם. ואפשר לפי דבזכירת שם חמירא טפי רשאי כדי לזרזו טפי על המצוה:

ברש"י ד"ה לאו למעוטי אכלתי כו' דלא לקי משום דלהרע או להיטיב כתיב כו'. דברים אלו א"א להולמם. דהא להרע או להיטיב לענין קרבן נאמר ולא למלקות **כמ"ש הר"ן בנדרי' (ח'.) ולא בעינן למלקות שיהא בלאו והן כמ"ש התוס' בשבועו' (כ"ד) ג"כ מטעם זה אכן בתוס' במכות (כ"ב) לא כתבו כן וי"ל דגם רש"י הכא ס"ל הכי בס"ד דגמ':** ותו דהא הגמ' בא להוכיח דפטור משום דאין בו מעשה ולמה עירב רש"י טעם אחר. ונראה דט"ס יש כאן ודברים אלו שייכים בדיבור השני לא מייתי קרבן משום דלהרע או להיטיב כתי' דמשמע להבא פרט לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי ובטעות העתיקו הסופר בדיבור זה. וכאן צ"ל דאע"ג דהוי שבועת ביטוי דלא לקי ואכתי שבועת שקר היכי דמי כנ"ל:

דף ד.

בגמ' מ"ט דריב"ח כו'. הלשון דחוק דהא מהאי קרא ליכא הוכחה למלקות. וע"כ ס"ל בס"ד דטעם מלקות משום דבדיבורי' אתעביד מעשה. שעושה מטבל תרומה] א"כ צ"ל דמ"ט לא קאי על המלקות רק עיקר הלאו מנלן. ובשטמ"ק כ' דבס"א אינו וכן רש"י לא גריס לי']:

שם בגמ' מלאתך ודמעך. עפרש"י ותוס'. ול"נ לפרש דבכורים דהמצוה ליתן הראשית נקרא מלאתך שיקח הראשית לגבוה ולא יעכב לעצמו כל המילוי רק יתן הראשית

להחסיר המלאה. אבל תרומה שנוטל מתוך הקופה והכרי נקרא דמעך שאין חלק גבוה מיוחד בפ"ע. ושוב אמרו לי שכן פירש ג"כ ה"ר גרשון ז"ל [בשם המכילתא]:

בתוס' ד"ה הי' לפניו כו' ובדמאי מיירי. דבריהם תמוהים דבדמאי לא שייך מלקות במקדים מעשר שני לראשון ויש פוס' דלכתחילה נמי רשאי להקדים בדמאי וכ"כ הרמב"ם (פ"ט מה' מעשר) מלשון המשנה (סוף פ"א דמס' דמאי) אם הקדים כו' אין בכך כלום. [ובירושלמי שם פליגי בהא ר"י וריב"ל ע"ש] אבל עכ"פ לוקה לא שייך. ותו דהא בכל הפרק התם תני טבל. ובסיפא קאמר הי' דמאי. א"כ מוכח בפי' דטבל לאו דמאי הוא. והא דלא חשיב התם תרומה כ' הרא"ש שם בדמאי משום דתרומה מפרישין בגורן מיד ע"ש:

דף ד:

בגמ' וכל לאו שניתק לעשה לא לקי והרי מימר כו' ותמוה דכמה משניות איכא דניתק לעשה אין לוקין כמ"ש תוס'. ויש לפרש דהו"א דלא חשיב ניתק לעשה רק בעשה שלא הי' קודם הלאו דהיינו נותר כשנעשה נותר נולד מצות שריפה. וגם בשילוח הקן י"ל דמעיקרא כשנוטל הבנים ומניח האם סגי. אבל כשנטל האם נולד מצות שילוח. אע"ג דכתי' שלח היינו כשאינה רוצות לזוז מעל האפרוחים. [או אם כבר נטל האם כדאמרי' שלח לבסוף משמע] אבל כל היכי דנוטל הבנים ולא האם קיים המצוה כנ"ל. אבל במקדים תרומה לבכורים מצוה דבכורים הי' גם מקודם. ואעפ"כ חשיב ניתק ע"ז מקשה ממימר. דבתמורה נמי עיקר הלאו שלא ימיר הקדושה ע"י התמורה. וכשהמיר המצוה שיהי' גם הקדושה ראשונה קיימת. וזה הי' גם קודם לאו דתמורה כנ"ל. והוי לאו שקדמו עשה לפרש"י במכות (י"ד:) דלוקין עליו]:

שם בגמ' והנותר כו' מאי עביד ל' נראה לפרשם **כן י"ל לפרש"י פסחים (מ"ט). ולמ"ש התוס' שם דמהאי קרא לא ילפינן קדשים קלים י"ל ג"כ דא"צ קרא דהלכתא גמירי לה בשריפה כו' ול"ש קדשים קלים כדאי' שם (פ"ב:) אך מ"ש בשטמ"ק מדכתי' ושרפת את הנותר. אין מובן דהא במלואים כתי' שהיו קדשי קדשים ואכתי פסח מנא לן:** משום דכתי' כבר וכל חטאת כו' בקודש באש תשרף כל שבקודש בשריפה (כדאי' בפסחים (פ"ב:) ומיושב קושי' התוס' ד"ה ור"י)]:

שם בגמ' ואמר חזקי' כו' בוקר שני לשריפתו. ק"ק דהתנא אמר שאין דוחין כו' את יו"ט ולטעמי' דחזקי' גזה"כ הוא. ואפי' נפל בעצמו על האש ביו"ט י"ל דצריך להסירו עד בוקר שני כיון דגזה"כ הוא. וצ"ל דמסתברא לחכמים דטעם הכתוב משום דחיות יו"ט

הוא. מיהו קשה דאנן קי"ל בעלמא דיו"ט עשה ול"ת הוא. א"כ א"צ לדרשא דחזקי' וקי"ל דלאו שאב"מ אין לוקין א"כ קשה והנותר למה לי:

דף ה.

בגמ' אונס שגירש כו' ותמוה כמ"ש התוס' דלמה לא מקשה דאפי' בכהן יחזיר דלאו גט הוא וגם א"צ להחזירה כלל דלאו גט הוא. ונראה דנהי דבגירש עובר בלאו מ"מ אפי' לא נתן לה גט כלל ומגרשה מביתו ואין נותן לה שאר כסות ועונה ג"כ בכלל לא יוכל לשלחה הוא דעיקר רצון התורה היא שתהי' לו לאשה בביתו. וא"כ לא שייך הכא לומר לא מהני דלא נתקן בזה האיסור אפי' אי לא יהי' הגט גט כיון דאינו רוצה שתהי' בביתו. ולהכי לא אמרינן בזה לא מהני רק כל קושית הגמ' דלילקי כיון דעבר אמימרא דרחמנא אפי' מחזירה כנ"ל:

שם אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. וקשה הא פשטא דקרא כשאינו חוזר ותורם מן היפה הוי חטא. משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת. וכן הקשו תוס' בב"מ (נ"ו.) ע"ש מה שתי'] וצ"ל כמ"ש התוס' דעיקר קושית הגמ' ל"ל למיכתב ולא תשאו חטא פשיטא דחטא הוא. ואם אינו חוזר ותורם כ"ש דהוי חטא דהרי אוכל טבל]:

דף ה:

בגמ' והרי תמורה כו'. ותמוה מהו ס"ד דמקשה וי"ל דלשון המשנה משמע דתמורתו מהני דהוי קודש מחמת התמורה. וכיון דלא מהני נימא דלא חל הקדושה מכח דבריו דלא מהני. רק גזה"כ הוא דשניהם קדושים והטילה תורה קדושה על התמורה. ומשני דיותר מסתבר דההתורה גילתה דעתה דבתמורה א"ע מהני:

עוד אפשר לפרש דלשון המשנה אם המיר מומר משמע דבאמת חל התמורה והראשונה יצאתה מקדושתה. רק דגזה"כ היא דחוזר הקדושה על הראשונה אבל מעשיו מהני להיות מומר. ולכן מקשה לרבא תמורתו לא מהני כלל. דמה דחל הקדושה על התמורה זה לא הי' עיקר רצונו רק שתצא הראשונה מקדושתה. וע"ז משני מדכ' והיה הוא וגו' קדוש. ולא הו"ל למיכתב רק והי' תמורתו קודש. דהיא בודאי כבר קדושה ועומדת. אלא משמע דמהני וחזר עליו קדושה מחדש. ובזה הי' מיושב נמי הא דקרי לה הגמ' לעיל (ג':) דבתמורה בדבורי' אתעביד מעשה. ולכאורה קשה מה מעשה זה דחל הקדושה על התמורה הא זה אינו עיקר האיסור רק שרצה שתצא ראשונה לחולין ובזה לא נעשה כלל. ולמ"ש א"ש דבאמת יצאה לחולין וחזרה לקדושה. מיהו באמת רחוק לומר כן:

שם בגמ' ורבא כו' שנתערב דמן בכל העולין כו'. לרש"י דכ' בפסחים (ל'.) דרבא ס"ל כר"י דמין במינו לא בטיל צריך לומר כוונת הגמ' מטעם מין במינו. ולרבא ר"י יליף לה

מהכא ולא מדם הפר והשעיר. והנה אנן קי"ל דמערבין לקרנות וא"כ אין הלכה כרבא דא"ע לא מהני. ובאמת בכ"מ הלכה כרבא לגבי דאביי (וכ"כ בשו"ת הרא"ש (כלל ז' סי' ד') ובהה"מ (פ"א מה' גזלה). אכן בלח"מ (פ"ו מה' בכורות) כתב דקי"ל בהא כאביי] וי"ל דבזבחים (פ"א:) מייתי הגמ' תנאי דדרשו מהם דאין תמורתה קרבה ע"ש. ובאמת התוס' הקשו שם אסוגיא דהכא וא"כ י"ל דאנן ס"ל כהני תנאי:

גם י"ל דהא דאמרי' ורבא התם מזה בפ"ע כו' וס"ל כר' יונתן הכי פירושא דס"ל דמקרא זה דולקח לא הי' מוכח דמערבין לקרנות דהו"א כיון דבטל ברובא ע"כ פי' הכתוב מזה בפ"ע כר' יונתן. אבל השתא דאיכא קרא דקודש הם דאין עולין מבטלין זא"ז תו שפיר מפרשין דמערבין לקרנות כנ"ל. [אכן בב"מ (צ"ה:) אי' דרבא ס"ל כר' יונתן ע"ש]:

שם בגמ' שאני התם דא"ק מכל מתנותיכם תרימו. נראה לפרש דרבא ס"ל דלעיקר מילתא דבהקדים מעשר לתרומה מן הכרי דחייב בתרומה א"צ קרא. דכיון דכבר חל עליו חיוב תרומה למ"ש התוס' בשבת (קכ"ז:) בתי' השני דכבר ראה פני הבית ג"כ. שוב] לא מיפטר. ולהכי קרא אתי לומר דמהני. ולאביי צריך קרא לגופי' כנ"ל:

שם בגמ' והרי הקדיש בעלי מומין למזבח כו'. אין להקשות מדחייב קרא על ההקרבה ש"מ דההקדש חל, דז"א די"ל דלאו דמקריב מיירי בהקדיש ואח"כ נעשה בעל מום. כס"ד דגמ' לקמן (ז'.):

שם בגמ' כעובר מצוה וכשר. רש"י פי' וכשר אפי' להקריב וזה תמוה דהא כתי' לא תקריבו. וילפינן לקמן מקראי דחייב על כל מעשי הקרבה בפ"ע]. ונראה לפרש דהו"א בהקריבו בדיעבד כשר לאכול הבשר:

דף ו.

בגמ' המקדיש תמימין לבדק הבית מה שעשה עשוי כו'. תמהני הא וודאי עיקר האיסור מה שהקדיש ליקח אותם ממש לבדק הבית ולא להקריבם למזבח אבל אם מקדיש שמתחייב דמיהם לבדק הבית הא אפי' כשכבר הקדישו לקרבן יכול להקדיש דמיו לבדק הבית כדתנן סוף ערכין דחל קדושת בדק הבית על בכור ושאר קדשים. וא"כ הא קי"ל המקדיש תמימים לבדק הבית אין יוצאין מידי מזבח לעולם. ע"ש במנחות (ק"א.) א"כ לבד שלשון הברייתא קשה האיך שייך מה שעשה עשוי הלא הדין הוא שימכר לצורך קרבנות. אך בזה י"ל דלאו דוקא מה שעשה לגמרי עשוי רק שגם נדרו מתקיים שמוכרן לצורך קרבן והדמים יפלו לבדק הבית. וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מערכין) בפי' ע"ש. אבל על קושית הגמ' קשה דשפיר לא מהני כלל כיון דנקרב על המזבח. והא דמהני להיות הדמים לבדק הבית בזה לא א"ר כלל לא תעביד. ומכאן ראי' למ"ש המשנה למלך שם דהא

דאין יוצאין מידי מזבח היא רק תקנ"ח. אבל מדאורייתא נמכרין לחולין. וא"ש הלשון מה שעשה עשוי וקושית הגמ' ג"כ. מיהו עדיין ק"ק נהי דבאמת הכי הוא אבל מה ראי' מלשון הברייתא דאפשר משום דלא מהני שפיר גם מה"ת אין יוצאין מידי מזבח לעולם. ולשון מה שעשה עשוי אין הכרח. שהרי הרמב"ם כ' ג"כ מה שעשה עשוי ומוכרין אותו לשם קרבן ע"ש. וצ"ע:

שם בגמ' והרי גזל כו'. לכאורה קשה הא בפשיטות הו"ל להקשות דלמה לי והשיב את הגזלה כיון דלא מהני ממילא צריך להשיב. אלא וודאי דאתי לאנתוקי לעשה. א"כ י"ל דלכן כתי' אשר גזל דבשינוי אינו מתקן העשה ולוקה ולעולם לא מהני. מיהו נראה דפשיטא לגמ' דאפי' בתשלומי ממון אחר נמי מיפטר ממלקות. (כדאי' במכות (ט"ז.) כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם. וכמ"ש בתוס' כאן סוף ד"ה שאני]. ולכאורה עדיין תמוה הא לא מקשה הגמ' לרבא ל"ל והשיב. דוודאי והשיב צריך למ"ע. וגם דאינו יוצא בכפרתו קודם השבה. וא"כ מה משני הגמ' מאשר גזל. מ"מ י"ל דלא מהני ואינו קונה בשינוי רק דהעשה והשיב לא הוי רק כאשר גזל ובנשתנה ליכא מצות השבה ובמחזיר דמים נמי נתכפר אבל מ"מ כיון דלא מהני יתחייב מדינא להחזיר עיקר הגזלה. וי"ל כיון דכ' אשר גזל משמע דשם גזלה עליו א"כ גלי קרא דמהני:

שם בגמ' ולאביי האי אשר גזל כו'. צ"ע בלא"ה צריך גם לאביי קרא דשינוי קונה דאע"ג דמהני מ"מ הא צריך לקיים והשיב וצריך אשר גזל לומר דבשינוי סגי בדמים בעלמא. ונראה דבאמת שינוי קונה יש ללמוד ג"כ מהן ולא שינויהם כדאמרינן במרובה (ס"ה:) רק לרבא כיון דלא מהני ולא חל שם גזלה עליו וכמו שעומד עוד ברשות הבעלים. לכן לא שייך לקנות בשינוי וצריך קרא דאשר גזל. אבל לאביי דמהני פשיטא דשינוי קונה כנ"ל:

והא דאמרי' לאביי על גזילו שלו מוסיף חומש. לרבא נראה דס"ל כדאמרינן בב"ק (ס"ז.) דהל"ל גזלו מה אשר גזל ש"מ תרתי. דאל"כ הו"ל למימר דא"ב בין אביי לרבא אי מוסיף חומש על גזל אביו):

בתוס' ד"ה שאני התם כו'. וקשה מההיא דס"פ המקבל כו' וא"כ לאביי דאי עבד מהני למה אמר זיל אהדר. לכאורה קשה הא לרבא נמי קשה למסקנא דמרבי מהשב תשיב אפי' שלא ברשות א"כ ה"ה בחובל כלי שעושין או"נ דאסור מ"מ גלי קרא דמהני. ואפשר דלרבא י"ל דגלי קרא דוקא בנכנס מעצמו לעבוט. אבל לא בחבל כלי או"נ. אבל לאביי וודאי קשה לכן הקשו לאביי. אכן באמת נראה דלתי' התוס' ה"ה לרבא ג"כ א"צ להחזיר ושם משום דלא נתכוון לעבוט מה שאסור. דאל"כ תיקשי לרבא למה לקי בחובל רחיים ורכב הא הוי ניתק לעשה. וע"כ לתי' התוס' גם לרבא מהני וא"צ להחזיר בנתכוון לעבוט

באיסור. ושוב ראיתי ברמב"ם (בפ"ג מה' מלוה) דבחבל בגד אלמנה או כלי שעושין או"נ כ' דצריך להחזיר בע"כ. והביא שם הלח"מ בשם הריב"ש דלרבא לא מהני. וקרא כתיב דוקא בנכנס לעבוט ולא בבגד אלמנה. והלח"מ תמה עליו בזה דמ"ש ע"ש. ובח"מ (סי' צ"ז) כ' הרמ"ע בפי' דברי הרמב"ם דא"צ להחזיר רק בזמן תשמישם. וצ"ע דלא משמע כן ברמב"ם. ולע"ד הי' נראה בישוב קושי' התוס' דרחיים ורכב האיסור דנפש הוא חובל והאיסור כל זמן שהוא אצלו ובכל שעה ושעה עובר ונהי דא"ע מהני מ"מ אסור לעבור האיסור מכאן ולהבא. משא"כ בלאו דל"ת אל ביתו האיסור הוא רק בשעת נטילת המשכון כנ"ל:

בא"ד ויש מתרצין כו' בנאבד כו' ולא נהירא כו'. ויש ליישב דהיינו שנשרף באונס ומלוה על המשכון ש"ש ופטור מאונס וליכא השבה. מיהו אפשר ס"ל לתוס' דבלקח שלא ברשות הוי גזלן וחייב באונסין. וקצת משמע בסוגיא דנגזל בשבועות (מ"ו.) בנכנס למשכנו שלא ברשות קורא לו גזלן. והרמב"ם כתב כן דבחבל רחיים לוקה אם נאבד המשכון או נשרף. וכן כ' הש"ך בחו"מ (סי' ע"ב ס"ק ט') ותי' בזה קושי' בה"ע ע"ש]:

בד"ה והשתא כו' וקשיא לר' ברוך כו'. והנה הרמב"ם כ' בה' בכורות (פ"ו) דאם עבר ומכר מעשר בהמה או חרמים לא לקי דאין במעשיו כלום. והוא דלא כשיטת התוס' דהכא. והלח"מ שם רצה לומר דהרמב"ם פסק כאביי. וזה דוחק. גם הביא בשם הה"מ דהרמב"ם פוסק כרבא. ונראה טעם הרמב"ם דבאמת מכירה וגאולה הוי דבר שאין בו מעשה דהוא עיקר רק הדיבור דקבלת הכסף אינו עושה הקנין בלא הדיבור] רק אי הוי מהני הוי כמו מעשה דבדיבורו אתעביד מעשה. אבל כיון דלא מהני לא לקי הכא אע"ג דעבר אמימרא דרחמנא דאין בו מעשה כנ"ל:

דף ו:

בגמ' לחיים ניתן ולא להישבון. נראה לפרש דאי יש תשלומין א"כ למה לא יחי' אי מתקן האיסור בחזרה:

שם בגמ' והא אביי נמי סבר מפקינן כו'. ק"ק די"ל דמדרבנן לכו"ע יוצאה בדייניים. רק בדאורייתא פליגי דאי לא מהני צריך מה"ת להחזיר ויש להוסיף עוד דבאמת זה טעם פלוגתתן דלרבא דמדאורייתא צריך להשיב להכי מחזיר גלימא. אבל לאביי דמה"ת נעשה שלו לכן אינו מחזיר רק ד' זוזי:

שם בגמ' כבר אמור כו' היכן אמור. לכאורה תמוה הא מקרא מלא כתי' [בפרשת שופטים] לא תזבח לה"א שור או שה אשר יהיה בו מום. אכן זה הפסוק נדרש בספרי על מום עובר. ומכאן סייעתא גדולה להרמב"ם דחושב מקדיש מום עובר ללאו מיוחד.

והרמב"ן בס' המצות (מצוה צ"ה) חולק עליו דלא תזבח כולל הן מום קבוע הן מום עובר ע"ש. והובא בכ"מ ה' אסורי מזבח (פ"א). ופלא על הרמב"ן דמסוגיא זו מוכח בהדיא כשיטת הרמב"ם:

שם בגמ' מקצתן מנין ת"ל מהם. יש לעיין דבכ"מ כל הקטרה בכזית א"כ ל"ל קרא לרבות מקצתן ואפשר לומר דמה"ט באמת חייב הכא על כולו ועל מקצתו דלהכי כתי' קרא אחרינא על מקצתו לומר דבכולו יש ב' לאוין ומקצתו לאו א'. דאי לא הוי קרא מיוחד נהי דהקטרה בכזית מ"מ כך לי זית א' או הרבה בפעם א' וליכא רק מלקות אחד רק משום דשני' קרא כנ"ל. ואח"כ מצאתי שגם הראב"ד בתו"כ כ' כן ע"ש. אכן עדיין קשה למאי דס"ד דגמ' לקמן אליבא דאביי דבתרי גברי קתני דא"כ למה לי קרא]:

שם בגמ' קדשי ב"ה כו' שאין ראוי פתח א"מ. פרש"י תמוה טובא דמום מאן דכר שמי'. דאי יש בו מום אפי' בקדשי מזבח פטור על שחוטי חוץ. ורש"י בעצמו ביומא (ס"ג:) דחה פי' זה. ובאמת בתו"כ הגירסא שאין בא פתח א"מ ע"ש. ומיהו גם גירסא דהכא נ"ל דהכוונה דאינו ראוי לעת עתה לפ' א"מ דהא צריכין להקדישו לקרבן נמצא לגבי מזבח הוי כחולין עדיין. ונהי דאינו יוצא מידי מזבח ויחללנו בדמים ויוקרב למזבח מ"מ עדיין אינו ראוי. כנ"ל פשוט:

שם בגמ' הכא דאשה להוציא ה' לרבות. אפשר דהוי זה כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות. וצ"ע אי בפרת חטאת ג"כ לוקה במקדיש בעל מום. עי' בראב"ד ריש ה' פרה מבואר דאסור להקדיש בע"מ לפרה]. והרמב"ם לא הביא כלל מלקות גם בשעיר המשתלח וצ"ע:

שם בגמ' טעמא דכ' לה' כו' הא לא רבי קרא כו' בעל מום שפיר דמי כו'. צ"ע בלשון הגמ' שפיר דמי מאן דכר שמי' דשרי הא עיקר הריבוי למלקות אתי וא"כ נהי דבלא"ה פסול משום דאין הגורל קובע רק הראוי לשם. מ"מ מלקות לא יתחייב וצריך קרא למלקות:

שם בגמ' כגון שהומם וחללו כו'. עיין לשון רש"י ותוס' דצריך ביאור. וכוונתם דקשיא להו ל"ל וחללו בלא"ה נ"מ דכשנפל בו מום אסור לשלחו ולדחותו לצוק דהיא שחיטתו. רק צריך ליקח אחר וכשדוחה זה לצוק חייב מלקות. ותירצו דנקט וחללו כדי שיהי' מלקות גם על ההקדש דשני וזה לא משכחת בראשון שכבר נתקדש קודם המום:

דף ז.

בגמ' שמא לא שנינו אלא בתם ונעשה ב"מ כו פרש"י דלא נתכוון להקדיש להקריב על המזבח. תמוה דהא אתרו בי' כמ"ש התוס'. ותי' התוס' תמוה דמה הועילו בתירוצם דפי' על הקטרה הא גם ע"ז אתרו בי' וכבר עמד הבה"ז בזה. ויותר הי' לתוס' לפרש למה חייב על הקטרה כיון דההקדש לא חל. ולא מטעם פרש"י רק כיון דכ"מ אי עביד לא מהני רק

הגמ' תירץ לעיל דאיכא קרא לא ירצה וכיון דחידוש הוא נימא דוקא בתם ונעשה ב"מ אבל ב"מ מעיקרא לא חל ולא לילקי על הקטרה דחולין בעלמא מקטיר. כן הי' נראה לפרש בגמ'. אבל מ"ש תוס' על הקטרה ג"כ דלא נתכוון להקדש תמוה. ואולי כוונתם היכא דלא התרו בי' על ההקדש ועל הקטרה התרו בי' לא ללקי דבההקדש לא נתכוין. אך גם ע"ז קשה מנלן דבאמת כה"ג חייב ומאי מקשה הגמ' אפשר אה"נ דפטור. ותו מה תי' הגמ' ע"ז שרוע וקלוט כו' הלא י"ל דהפסוק מיירי כשהתרו בשעת ההקדש:

שם בגמ' שרוע וקלוט כתי' בפרשה. לפי מה שפרשתי קושית הגמ' משום דלא מהני מקרא דלא ירצה רצה לאוקמי בתם ונעשה ב"מ ומשני ע"ז שפיר שרוע וקלוט כ'. לפי"ז א"ש גי' הגמ' לעיל (ה':) דמייתי רבא קרא דלא ירצה ולא קרא דקודם לא לרצון יהי' לכם. ובאמת רש"י שם מביא מקרא זה. אבל השתא א"ש דמייתי האי קרא דכתיב גבי שרוע וקלוט לומר דאפי' במום מעיקרא אי עביד מהני:

שם בגמ' ואי בתמורה נמי ששה הוין. שמעתי מקשין דילמא מיירי ברייתא בתם ונעשה ב"מ כו'. ולי נראה דוודאי אין טעם לחלק בזה. רק מעיקרא דלא הי' לו תירוץ על הפסוק דלא ירצה דמוכח דמהני הקדשו. והי' רוצה לומר דילמא מיירי עכ"פ בתם ונעשה ב"מ דכיון דחידוש הוא הבו דלא לוסיף עלה גם במום מעיקרו. אבל השתא דמפרש קרא בתמורה שוב וודאי בתחלת הקדש אפי' תם ונעשה ב"מ לא מהני הקדשו כיון דקרא בתמורה מיירי וע"ז מוכח שפיר דא"כ ששה הוין כנ"ל:

שם בגמ' דיקלא לאו זילא מילתא כו'. קשה מאוד להבין זה לפרש"י דמקשה דהוי כדיקלא ולא חל עליו קדושת מזבח כלל וכדאיתא לקמן האומר על בעל מום ה"ז עולה לא אמר כלום. ומשמע וודאי דלא לקי ג"כ דאל"כ הוי תני דלוקה ול"א כלום משמע דפטור משום דלא חל הקדש כלל. א"כ הי' נראה דעיקר תי' הגמ' דמיירי באמת בהקדישו לדמי עולה. ולהכי אמר רבא והשתא דאמרת כו' אפי' לדמי נסכים דהוי רבותא דליכא במינו ראוי כמ"ש רש"י. אבל לדמי עולה א"צ רבא לומר דכל מקדיש ב"מ דלוקה מיירי בהכי. והשתא קשיא הך דעובר בחמשה לאוין היכי משכחת לה כיון דההקדש לא חל למזבח והוי כמקריב בעל מום דחולין דוודאי אינו לוקה. ולהוכיח מהכא דגם בחולין לוקה משום דבזיון הוא. ואע"ג דמקריב חי' הוי רק עשה כדאיתא בזבחים (ל"ד.) מ"מ בעל מום בזוי טפי. הוא דבר תמוה לומר כן וצ"ע. ואי נימא כן גם לפי מה שפרשתי לעיל פי' קושית הגמ' דיקלא בעלמא שלא יתחייב על הקטרה משום דלא מהני. א"ש נמי תי' הגמ' דנהי דלא מהני מ"מ חייב דבזיא מילתא. ועפ"ז אפשר ליישב מה דהקשיתי כבר על המשנה דלקמן (כ"ז:) האומר על בעלת מום ה"ז עולה ל"א כלום. ולעיל בברייתא

איתא המקדיש ב"מ לגבי מזבח אע"פ שהוא בל"ת מה שעשה עשוי, והשתא י"ל דהא רבי דמייתי הגמ' לקמן דלא לקי רק אגופייהו לא בדמי נסכים. ע"כ לא ס"ל האי טעמא דבזיא מילתא א"כ לדידי' גזה"כ הוא דחל ההקדש ואתיא ברייתא כותי'. אבל לדידן דקי"ל כת"ק דדמי נסכים נמי לקי הוי שפיר הטעם משום דבזיא. ושוב י"ל דההקדש לא חל כלל ולקי אהקטרה משום דבזיא מילתא ולהכי סתם המשנה דלא אמר כלום כנ"ל:

בתוס' ד"ה אפי' כו' והא דאמר לקמן המקדיש נקבה לעולה כו'. תמהני ע"ז דפשיטא להו דנקבה לעולה הוי כמקדיש בעל מום וא"כ אי יקריבנה לעולה יתחייב ה' מלקות וזה תמוה דדוקא בעל מום אמרה תורה במלקות לא נקבה דכשרה לקרבן אחר. ואפשר טעם התוס' כיון דהדין הוא שתרעה עד שתסתאב ותמכר לצרכי עולה. א"כ הוי כמקדיש בעל מום לדמיו. כיון דהדין כן הוי כפירש שנקבה זו כשיהי' בה מום ימכרנו לדמי עולה. ועדיין צ"ע טובא לדינא בזה:

בא"ד אמר על בהמה טמאה ובעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום כו'. באמת הכי איתא במשנה שם אבל תמהני הא בפי' הובא בגמ' לעיל ברייתא דהמקדיש בעל מום למזבח מה שעשה עשוי, פרש"י ומוכרין אותו לצורך עולה ובאמת הרמב"ם הביא דין ברייתא דלעיל בה' איסורי מזבח (פ"א). ובה' מעה"ק (פט"ו) מביא משנה דלקמן האומר על בהמה טמאה או כל דבר שאין קדושה חלה עליו כמ"ש בה' איסורי מזבח לא אמר כלום. משמע בהדיא דלא קאי על בעל מום דהתם קדושה חלה עליו. ואולי לא גריס במשנה בעלת מום. וכעת צע"ג בזה ועמ"ש בסמוך:

דף ז:

בגמ' תניא כותי' דרבא נדבה תעשה אותו כו'. לכאורה אין מובן הלשון מלבד דתנאי הוא ומילתא דרבא רק לת"ק. אך מלבד זה קשה לרבא למה לי האי קרא ולנדר לא ירצה הא בלא"ה מוכח זה הדין מהא דכתבה תורה לאו אמקדיש בעל מום והוא מטעם ביזוי קדשים דמינה למד רבא האי דינא. א"כ קרא תו למה לי. ויש ליישב דבאמת קרא איכא לאוקמי בתמורה דוקא רק מברייתא דחשיב ה' מלקות מוכח דאפי' בלי תמורה חל והוא מהאי קרא דולנדר לא ירצה. ולפ"ז לרבי אפשר דבאמת לא לקי מקדיש בעל מום רק בתמורה ודו"ק. (והשתא דאתינן להכי אפשר ליישב הא מתני' דלקמן באמר על בעלת מום הרי זו עולה ל"א כלום. די"ל דאתי' כרבי דלדידי' לא חל הקדושה כלל. וקרא דמקדיש בעל מום איירי בתמורה דוקא. ובברייתא דלעיל דקתני מה שעשה עשוי אתיא כת"ק דהלכה כן כרבא. ולכן חל שפיר ההקדש דגלי קרא דמה שעשה עשוי כדאמר רבא לעיל ולנדר לא ירצה אבל מיקדש קדשי. וא"ש פסק הרמב"ם ג"כ. ועדיין צ"ע בעיקר

הגמ' הכא דאכתי מנלן דילמא קרא בתמורה. ואה"נ במקדיש בפי' לדמי נסכין ג"כ בלאו דולנדר לא ירצה, אבל בהקדיש בעל מום למזבח י"ל דדיקלא בעלמא הוא ולא חל ההקדש כלל כלשון המשנה דלקמן דלא עשה כלום. ולכן אפשר לפרש סוגיא דהכא לפי לשון רש"י דיקלא בעלמא ולא אקדשי' אלא לדמי. א"כ הי' קושית הגמ' דבוודאי נתכוין לדמי. וע"ז תי' הגמ' דאפי' נתכוין לדמי נמי לקי דל"ד לדיקלא כו'. ושוב אמרינן דנתכוין לגופי' ג"כ כיון דבכל גווני לקי. וכל אלו הדברים צריכים עוד תיקון לעת הפנאי):

שם בגמ' ת"ק סבר אפי' אקדשי' לדמי נסכים כו'. ק"ק איך נכלל זה בכלל לא ירצה. דוודאי אי הקדיש לדמי נסכים וקנאו ממנו נסכים פשיטא דהנסכים מרצין. רק שעשה איסור במה שהקדיש זה לדמי נסכים ומאי לא ירצה דקרא. וצ"ל בדוחק דזה הנדר לא ירצה אבל הנסכים שפיר מרצין:

שם במשנה מה חטאת ואשם אין ממירין אף בכור. שמעתי להקשות הא בחטאת ואשם הוא לכל אנשי המשמר ושותפין אין ממירין **ואין לתרץ דמיירי בחטאת ואשם דכהן שיכול להקריב בעצמו ואין למשמר בהם כלום. ונתנם לכהן אחר להקריב. דהא בכה"ג אכילת הקרבן ועורו לבעליו ולא לכהן המקריב כדמשמע בב"ק (ק"ט) וכמ"ש הראב"ד (פ"ד מה' כה"מ). אכן למ"ש הרמב"ם שם דהוא לכהן המקריב י"ל כנ"ל והנה גם בבכור יש להקשות לפמ"ש בירושלמי (פ"ד דחלה) והובא ברמב"ן (בבכורות פ"ד) דגם בכור ניתן לאנשי משמר א"כ היכי ס"ד דגמ' לאוקמא לריב"נ בתם הא כיון דהוא לכל המשמר שותפין א"ע תמורה. אכן במהרי"ט אלגזי שם האריך להוכיח דלא כהירושלמי הנ"ל ע"ש:** ואפשר לומר לשיטת הרמב"ם דשותפין אע"ג דלא מהני תמורתן. מ"מ בלאו דלא ימיר אתנהו ובחטאת ואשם אין ממירין כלל וא"כ ה"ה בכור:

בתוס' ד"ה שאין זכין כו' וי"ל משמע דבעלים אין ממירין רק המתכפר ולע"ד אפשר לומר דבאמת גם בבכור אפשר דעיקר הכפרה וריצוי של הקרבן לבעלים נהי דציותה התורה ליתן הבכור לכהן ולהקריבו מ"מ י"ל דהקרבן מכפר ומרצה לבעלים. רק מה"ט דזיכתה התורה להכהן מחיים משמע דהקרבן [אינו מכפר ומרצה כדא', בר"ה (ה':) ובזבחים (כ"ט:) דבכור לאו בר הרצאה הוא] ועולה לשם הכהן וזה הוא בעצמו כוונת המשנה:

בתוס' ד"ה ל"ש כו'. והתם בזמן הזה מיירי כו' צ"ע למה הוצרכו לזה בלא"ה פסולי מוקדשין היינו שנפל בו מום ובבע"מ אפי' בזמן המקדש מוכרין אותו. ובעיקר פירושם דמיירי התם בבכור לא משמע כלל לשון הגמ' שם כן. וע"ש בתוס' ובשיטה מקובצת בשם הראשונים דמיישבי הסוגיות הא קודם פדי' והא לאחר פדי' ולא מיירי כלל בבכור. ולע"ד הי' נראה ליישב דקאי התם אליבא דר"ש דגורם לממון כממון. ולהכי בהזיק

לפסולי מוקדשין כיון דעכ"פ גורם לממון הוי שהפסיד להבעלים כל הבשר שהי' עומד להם לאכילה חייב. אבל שור פסולי מוקדשין שנגח נהי דיש לבעלים גרם ממון בו. מ"מ כיון דעדיין אינו ממונו לא נתחייב על הזיקו. כן נ"ל לכאורה. דגם לר"ש היכי דאיתא בעיני' לאו כממון דמי כדמשמע בפסחים (ו':) וכמ"ש בקצה"ח (סי' שפ"ו) וע"ש שהניח בצ"ע דבסנהדרין (קי"ב:) לא משמע כן]:

דף ח.

בגמ' מתיב רב משרשיא כו' אא"ב אית לכהן זכי' בגוי' שפיר.] לפרש"י כאן וביבמות צ"ט]. צ"ע דמ"מ למה יהי' לבעלים רשות להפקיע מן המזבח ע"י חסרון ממונו. (ולפי' הרגמ"ה א"ש קושי' הגמ"]:

שם מיתיבי בהמתה כו' וא"א לית לי' זכי' שללה ולא שלל שמים כו'. משמע דאפי' מעשר בהמה דלכו"ע בעלים ממירין אותו וה"ה בכור של הכהן בעצמו שנולד בעדרו דג"כ עושה תמורה מ"מ אין לו זכי' לר"נ. וכן מוכח מהך דכהנת שנתערבה דהבכור נולד להכהן עצמו ומ"מ לר"נ אין לו זכי' בגוי' אע"ג דמצי מימר. וקשה לי דא"כ מאי מקשה הגמ' בתר הכי מהא דאריב"נ תאמר בבכור דיש לו זכי' בחייו. הא שפיר הוי לכהן זכי' כמו אילו היה בכור שלו. דנהי דלמכור ס"ל לר"נ דאין לו זכי' מ"מ הא בכור של הכהן בעצמו או מעשר בהמה נמי לאו ממונו הוא ומ"מ דין בעלים יש לו לענין תמורה. ושפיר י"ל דכל בכור כשניתן לכהן נעשה עכ"פ כקרבן שלו. רק דאין לו זכי' למכרו אבל בעל הקרבן שפיר מיקרי. ואפשר דאה"נ. ודיוק הגמ' לקמן מלשון ריב"נ שזכין בחייו משמע זכי' ממש להיות שלו למכרו. ועדיין צ"ע בזה: בגמ' לא ס"ל דר"ה ברי' דר"י כו'. לכאורה ה"ל למימר לא ס"ל הא דר"ח דהוא עיקר מרי' דהאי שמעתתא. אבל נראה דמדר"ח לא קשיא די"ל הטעם משום דילמא אזיל ושדי בי' מומא. ולהאי טעמא י"ל דלגברא רבה שרי למכור ותו דלה"ט בעל מום שרי למכור ושמא הם לקחו הבכור כשהי' בו מום. אבל לטעמא דר"ה ברי' דר"י לעולם אסור ואע"ג דרש"י כ' הטעם דמוזיל גבי' משום דצריך לשהות עד שיפול בו מום. מ"מ מוכח הכא דגם בע"מ אסור למכור. וצ"ל דשייך גם בזה מוזיל גבי' כיון דאסור לשקלו ככל בשר. להכי מקשה רק מר"ה ברי' דר"י. וממילא למסקנא נמי י"ל דפליגי רק אדר"ה. אבל בדר"ח הוי ס"ל טעם דאזיל שדי בי' מומא. ואע"ג דהגמ' מקשה ע"ז הטעם מהא דא"ר יהודה דאין לוקחין בכור מישראל עד שיהי' כהן עמו. אפשר דר"ח לית לי' הא דר"י כנ"ל. [ומיושב בזה דברי רש"י בב"ק (י"ב:) מקושי' מהרש"ל שם. וע"ש בשטמ"ק בשם הרא"ש טעם אחר דאסור למכור לישראל מה שלא נזכר כאן בגמ'. והוא פלא]:

דף ט.

בגמ' מימר דתרוייהו מקדיש להו כו'. לכאורה אין מובן דאי לא אמר זו תחת זו אינו תמורה רק הקדש בעלמא ואמאי לקי. ונראה לפרש דאינו רוצה להוציאו מקדושתו רק שאינו רוצה להקריבו ויביא בהמה אחרת תחתי' להקריב וראשונה אינו רוצה להקריב:

שם בגמ' רש"א אין ממירין אלא אחד באחד. צ"ע לר"ש אי ב' בב' נמי א"י להמיר. דאפשר כל לימוד דר"ש הוא דהמימר יהי' כמו ההקדש א' בא' וה"ה ב' בב'. וצ"ע:

שם ת"ל והי' הוא ותמורתו אפי' מאה. אפשר הדרש דוהי' מיותר דהול"ל הוא ותמורתו קודש. לכן מרבה הוי' אחרת דיוכל להמיר כמה פעמים:

דף ט:

בגמ' בעי ר' אבין כו' מהו שיוסיף חומש כו'. הרמב"ם (פ"ז מה' ערכין) הביא בעיא זו דהוי ספק. ולע"ד יש לתמוה בזה דהא בניתקו לעולה אזלי לנדבת ציבור ולמה יהי' הוא הבעלים. ולקמן סוף פרקין מקשה הגמ' על בעיא ראשונה דר' אבין לענין תמורה הא אין תמורה בקרבן ציבור. ומשני דר"א קאי אליבא דמ"ד מותרות לנדבת יחיד אזלי. א"כ וודאי גם בעיא זו קאי להאי מ"ד. אבל לדידן דקי"ל לנדבת ציבור אזלי לא הוי הוא בעלים ופשיטא דאינו מוסיף חומש. והגם די"ל בדוחק דנוציא באמת דין חדש מהכא דאפי' התנדב יחיד לקרבן ציבור ומסרו יפה יפה. אם אח"כ נפל בו מום והוא רוצה לפדותו צריך להוסיף חומש. מ"מ כיון דמפורש בגמ' בבעיא קמא דקאי אליבא דר"א דלנדבת יחיד אזלי. נראה דה"נ בבעיא זו. וצ"ע לדינא בזה:

דף י.

בגמ' כגון דשוו שליח לאקדושי. צ"ע דשליח למה נקרא מקדיש. ויותר הו"ל לגמ' למימר כגון דאקדיש יחיד להתכפר בהם רבים:

שם בגמ' תורם משלו על של חברו ט"ה שלו מ"ט אמר קרא א"כ מעשר תבואתך ונתת כו'. לכאורה קשה ל"ל קרא מהיכי תיתי נימא דנתן לחבירו גם הטובת הנאה. והי' נראה לפרש דהא פשיטא דאין ט"ה של חבירו רק דהוי"א דליכא כלל בזה ט"ה דרק לבעל התבואה שנתרם עליו יש ט"ה. וכה"ג להוי כמו פאה דלית בה כלל ט"ה לבעלים והא דס"ד דגמ' בנדרים (ל"ו:) לומר דטו"ה של בעל הכרי. הוא משום דס"ד לדרוש תבואתך ונתת דקאי אתבואתך. כמ"ש שם הר"ן והרא"ש. אבל בלאו קרא י"ל כנ"ל] אך לשון רש"י אינו כן:

שם במשנה ולא עוברים באברים. פרש"י תחת רגל בהמה זו. וצ"ע למה נקט רגל דאפי' תחת ראש בהמה זו דנשמה תלוי בה מ"מ לא הוי תמורה כמ"ש התוס' לקמן (כ"ו.) ד"ה

מהו דדוקא בחצי' מהני תמורה ולא בשאר אברים ע"ש] ודוקא בממיר אבר שהנשמה תלוי' בה בשלימים חל משום דפשטא בכולה. אבל בעוברים שממיר על ראש בהמת קודש לא הוי תמורה כנ"ל:

שם במשנה אר"י והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כו'. קשה לי מה ראי' ממוקדשין דשם אפי' אם לא יהי' פשטא בכולה כגון בהמה של ב' שותפין דאין כולה עולה. מ"מ הרגל עולה היא וצריך למכרו לצרכי עולה. ולהכי בכל הבהמה שלו איפשטא הקדושה מן הרגל על כל הבהמה. אבל בתמורה דרגל א' אינו עושה תמורה, ואפי' לר"י אם יהי' בהמה של שותפות ושותף אחד יאמר שחלקו יהי' תמורה לא מהני דהא ר"י אתי עלה רק מכח דפשטא בכולה. וא"כ י"ל היכא דעל רגל א' לא חל כלל לא שייך פשטא בכולה דלא התחיל הקדושה לחול גם על הרגל. וכה"ג ממש קשה לי בפ"ק דקידושין דמדמי ג"כ הגמ' בחצייך מקודשת לי דפריך ליפשטא בכולה מי לא תנן האומר רגלה של זו עולה כו'. ומשני אשה דעת אחרת. וקשה כנ"ל אפי' לא יהי' דעת אחרת מ"מ כיון דקידושין על חצי' לא שייך ממילא ליכא מקום להתפשט בכולה. וצ"ל דסברת החכמים דכל היכי דאם יחול הקדושה תתפשט בכולו הוי כהקדיש כולה:

דף י:

בגמ' כיצד מערימין על הבכור כו'. וקשה דאי חלה קדושה איך מערימין לכתחילה הא לא גרע עובר ממחוסר זמן. וכמו שהקשו בתוס'. ומ"ש התוס' דקודם שנולד מצי מקדיש. ומייתי לה מקרא בבכורות. מ"ש בבכורות נראה ט"ס וצ"ל בבכור. וכוונתם דלקמן (כ"ה.) מייתי הגמ' דרשא לא יקדיש אותו. אותו אינו מקדיש אבל אתה מקדישו בבטן. וא"י אי כוונת התוס' דדוקא בבכור שרי. או דמכאן נלמד דבבטן ליכא איסור מחוסר זמן בכל הבהמות. ומיהו קשה לי למאי דמסיק הגמ' דקדושת דמים נמי מפקיע בכורה. א"כ י"ל דקרא דאותו קאי אקדושת דמים (וכ"כ בשטמ"ק דבר פדא מוקי האי קרא לקדושת דמים] דבכור אסור להקדישו ג"כ לבדק הבית. וכרבנן דר"י בערכין (כ"ט.) דתקדיש לאו להקדש בה"ב קאמר] אבל בבטן מותר. ומנ"ל להוציא מזה דליכא איסור מחוסר זמן בבטן. וצ"ע:

שם בגמ' מיתיבי אין ממירין אברים בעוברין ולא עוברין באברים כו'. פרש"י קושית הגמ' מאברים בעוברין וכן מוכח מתי' הגמ'. אבל יש לתמוה למה לא מדייק הגמ' גם מסיפא עוברים באברים ואי עוברין לא קדשי כ"ש דאין נעשין תמורה. וע"ז ליכא תי' הגמ'. כמו דמקשה הגמ' עצמו בתר הכי תמורה דלא עבדי הא מקדש קדשי כו'. ואפשר לומר בדוחק דסיפא אפשר דנקט אגב רישא משום דבלא"ה מיותר האי בבא דלא עוברין

באברים כיון דמסיים המשנה אפי' שלמים באברים לא. כ"ש עוברין. ובריש דאין ממירין אברים בעוברין לא קשה דהא אפי' אברים בשלמים לא. דנ"מ לרי"ו דפליג גבי אברים בשלמים מ"מ בעוברין מודה. אבל סיפא מיותר. וצ"ל דאגב רישא נקטי. להכי אין להקשות מסיפא כנ"ל ליישב מתוך הדוחק. שוב ראיתי דלאו קושיא היא די"ל דאה"נ דגם מקדש לא קדשי והא גופי' קמ"ל דאין קדושה חלה על עוברין. ואפשר דרבותא הוא בתמורה דהו"א כיון דחל על בעל מום חל נמי על עוברין. להכי מקשה רק מרישא:

ברש"י ד"ה ל"א בסוף הדבור ואי אמר ולדה חולין ל"א כלום ולמ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושין כו'. לכאורה משמעות הלשון דדוקא בולדה חולין תליא בפלוגתא זו אבל במקדישה עם הולד אפי' לבר פדא חל הקדושה אגב אמה מיד במעי אמה. וצ"ע מנ"ל הא אפשר דלמ"ד בהויתן הן קדושין לא חל גם כה"ג. ואדרבה א"ש יותר לשון בר פדא אין קדושה חלה דלגמרי לא חל עד שיצא הולד לאויר עולם. מיהו לקמן בסוגיא דשוחט חטאת ונמצא ולד כו' מוכח בפי' ברש"י עצמו דס"ל דגם במקדיש מעוברת למ"ד בהויתן קדושים לא חל כלל קדושה על הולד ע"ש. א"כ צ"ל דלאו דוקא נקט רש"י הכא. וזה שכ' ולמ"ד כו' קאי גם אדלעיל:

תוס' סוף ד"ה ואזדא ר"י כו' הקשו הא אסור להקדיש מחוסר זמן מכ"ש עובר. ותי' דעובר שרי טפי כדמייתי מקרא. ומשמע דס"ל דאפי' בבהמת חולין מותר להקדיש הולד. ולע"ד צ"ע בזה די"ל דדוקא בכור דבלא"ה מוקדש כשנולד אפי' שהוא מחוסר זמן ממילא ליכא איסור דמחוסר זמן במה שמקדיש הולד דסוף סוף יהי' קדוש קודם זמנו. וה"ה בכל מוקדשין דיהי' הולד קודש בהויתן לכן רשאי להקדיש מעצמו הולד גם קודם שנולד. אבל בבהמת חולין י"ל דאסור וקדושה חלה בדיעבד דאיסורא דעביד עבד:

תוס' ד"ה אבל כו' ועוד קשה כו'. צ"ע הא התוס' תי' לעיל ולדה עולה והיא שלמים כו' לדמים קאמר וכמו כן יש לפרש הכא היא שלמים כו' ולד שלמים לדמיו:

בד"ה כי תניא כו'. וצ"ל מיגו דנחתא כו'. נראה כוונתם דכיון דקדוש לדמיו ממילא כשנולד מוטל עליו להקדישו ולהקריבו בעצמו ולמה ימכר לאחר. וכ"מ לשון רש"י לעיל ד"ה אין קדושה חלה. דאי לא אקדשי' משנולד והקריבו הוי חולין בעזרה א"כ משמע דמהראוי שיקדישנה אחר שנולד. ולפ"ז לשון לדמי' דגמ' לאו דוקא. רק הכוונה דבר פדא דאין קדושת הגוף חלה עכשיו רק צריך להקדיש שיביאנו לעולה אחר שיולד כנ"ל. והוי כמו הקדיש זכר לדמיו לקמן (י"א:) דקדוש קדושת הגוף:

דף יא.

בגמ' לא הני תנאי בהא קמפלגי כו'. הי' נראה לפרש תי' הראשון שבגמ' לבר פדא לעולם מיירי שהקדיש אחר שנתעברה והולד עצמו אינו קדוש רק משום דעובר ירך אמו למ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושין חל הכא נמי ההקדש על הולד מכח האם. אבל למ"ד בהויתן הן קדושין הולד חולין. ותי' ב' אליבא דר"י. אבל רש"י פי' דהגמ' מוקי לה עתה כשנתעברה אחר ההקדש. ולדבריו עיקר התי' חסר מן הספר. ואפשר דס"ל לרש"י דלבר פדא אין ההקדש חל כלל על הולד אפי' אי במעי אמן קדושין. דזה דוקא בנתעברה אחר ההקדש. אך לפי"ז יש לדקדק על רש"י בתי' שני דבגמ' דחד תנא הוא פרש"י וכר"י. הלא גם לבר פדא א"ש די"ל דכ"ע ולדות קדשים במעי אמן קדושין ומ"ד ולדה חולייי מיירי בנתעברה ואח"כ הקדישה. אבל עיקר נראה דודאי לבר פדא מיירי בכל גווני. רק דרש"י רצה ליישב גם אליבא דר"י והוא מוקי לה בהכי. ולהכי לא פי' הגמ' דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה משום דלבר פדא א"צ לזה:

שם ואב"א כו'. לפרש"י דכ"ע אית להו קדושה חלה על עוברין. ולפמ"ש לעיל י"ל דבר פדא ס"ל דאפי' למ"ד בהויתן הם קדושין דוקא בהקדישה ואח"כ נתעברה אבל בנתעברה ואח"כ הקדישה עם הולד שפיר מתקדש גם במעי אמן. ונהי דמעיקרא דבעי למימר דפליגי בפלוגתא דבר פדא ור"י לא הי' קדוש לב"פ משום דאל"כ איך יתרץ בר פדא הברייתא. אבל להההיא אבע"א שפיר יש ליישב גם לבר פדא דמסברא יש לחלק בהכי כמ"ש לעיל:

שם ותניא אר"מ כו' במקדיש ולד ויצא דרך דופן כו' אלמא קדיש. קשה לי הא י"ל דר"מ לשיטתי' דס"ל בפ' בהמה המקשה דבן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו. א"כ י"ל לדבריו אפי' לבר פדא מ"מ כשכלו חדשיו דהוי כברי' בפ"ע ולאו ירך אמו הוא וחל שפיר ההקדש. וכמו כן נמי כל הני משניות דמקשה הגמ' לעיל אב"פ י"ל דאתיין כר"מ ואיירי בכלו לו חדשיו. מכ"ש הכא דר"מ עצמו אמרו. וצ"ל דפשיטא להגמ' דלבר פדא אפי' לר"מ בכלו חדשיו לא חל הקדושה. דרק לענין שחיטת אם קאמר ר"מ דלא הוי בכלל בבהמה תאכלו אבל מודה דעובר ירך אמו הוא אפי' בבן ט' חי וצ"ע בזה:

דף יא:

בגמ' א"ב דר"א ניטלה ירך וחלל שלה כו'. משמע דגם לרבא דוקא בדבר שנבילה מחיים ולפ"ז צ"ל דנבילה נמי חי' דהא טעמא דרבא דטרפה אינה חי' א"כ צ"ל דה"ה נבילה כל דאינה מטמא בחי' וכן כתב רש"י בנדה (כ"ד.)]. וק"ק הא איכא נמי נבילה בחי' לכ"ע כגון בגיסטרא או שדרה ומפרקת ורוב בשר ולמה אר"ש דוקא בדבר שהיא מתה. ועל

הרמב"ם ג"כ קשה דסובר כר"א והכא (בפט"ו ממעה"ק) כתב דוקא בראשו או לבו ע"ש. וכבר הניח דבריו בצ"ע גם הלח"מ בזה:

שם בעי רבא בעוף מהו. רש"י פי' הבעיא אליבא דרי"ו וזה דוחק. והרמב"ם כתב בעוף בהקדיש אבר אחד הוי ספק. ונראה דמפרש הבעיא אליבא דר"י וס"ל דדוקא בבהמה דממעט הכתוב ממנו ולא רגל. אבל בעוף דליכא מיעוט אפי' אבר אחד י"ל דפשטא בכולו. והכ"מ דחק לפרש באבר שהנשמה תלוי' בה ולא משמע כן ברמב"ם. ובבעיא שני' דהקדיש אבר לדמיו מפרש הרמב"ם באבר שאין הנשמה תלוי' [כמבואר בדבריו (פ"ה מה' ערכין) דמי רגלה של פרה כו'] ועי' במ"ש הכ"מ עצמו שם ודברי הבה"ז תמוהים טובא בכאן ע"ש. והלח"מ שם יפה כוון. אבל בה' מעשה הקרבנות (פט"ו) גבי עוף לא כתב כן:

שם הקדיש חד אבר מהו בגיזה. הי' נראה לפרש דמיבעיא לי' דאפי' אותו אבר אפשר ליכא איסור גיזה רק היכא דכל הבהמה קדושה כמו בכור צאנך. דמיני' ילפינן לכל הקדשים. אבל הרמב"ם (פ"א מה' מעילה) פי' דמיבעיא לי' דגם כל הבהמה תאסר בגיזה. וצ"ע הטעם:

שם הקדיש עורה כו'. צ"ע למה השמיט הרמב"ם דין זה. ובהקדיש העובר הביא דאסור בעבודה מדרבנן. ולכאורה הו"ל למימר דהוי ספק שמא אסור מדאורייתא כיון דלא איפשיט הבעיא בהקדיש עורה. ונראה דדייק הרמב"ם מלשון הגמ' כי קתני מדרבנן. דהו"ל למימר דילמא כי קתני מדרבנן כיון דלאביי ספוקי מספקא לי'. לכן פי' הרמב"ם דאביי השיב לו דבעובר פשיטא לי' דליכא איסור דאורייתא בעבודה וכי קתני אסורה בעבודה מדרבנן רק בעורה מספקא לי' כנ"ל:

שם היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים כו'. נראה דגם על לכתחלה שייך הבעיא אי מותר לשחטה בפנים דאי הוי חולין בעזרה צריך להמתין עד שתלד. רק דגם בדיעבד רוצה לאסור הולד. אבל למסקנא דפשיט דלית בי' משום חולין בעזרה נראה דמותר גם לכתחלה לשחוט בפנים. אבל הרמב"ם העתיק הדין בדיעבד כלשון הגמ'. וצ"ע לדינא:

תוס' ד"ה היא שלמים כו'. ונראה דמצי למיפשטי' כו'. ולע"ד נראה דכל בעיות הגמ' הכא בולד חי דמותר בשחיטת האם ואפי' הפריס ע"ג קרקע מותר מדאורייתא ולכן מסופק דיהי' לו דין חולין שנשחטו בעזרה. אבל בברייתא דבן ד' ולא כלו חדשיו לא שייך עליו כלל דין חולין שנשחטו בעזרה דאינו בר שחיטה כלל ולא חל על נפל שם חולין שנשחטו בעזרה כנ"ל:

עוד אפ"ל קושיתם למ"ד חולין שנשחטו בעזרה אינו אסור באכילה אלא מדרבנן אפשר דבאונס לא גזרו וכיון דבלשון הברייתא ומצא בה בן ד' חי משמע דהוא לא ידע דמעברה ולהכי מותר באכילה אבל שפיר הוי חולין שנשב"ע. גם י"ל דלשון הגמ' משמע דבעי בב' אופנים או דפי' בהדיא וולדה חולין דשיירו משויר או בקדשים שנתעברו למ"ד בהויתן קדושים. וא"כ י"ל דבולד קדשים יש טעם אחר דלא יהי' בו דין חולין שנשחטו בעזרה כיון דעכ"פ עתיד להיות קודש בהויתן לא חשיב כחולין גמורין. אבל בוולדה חולין י"ל דהוי טפי חולין שנשחטו בעזרה. והא לא מצי למיפשט מברייתא דלעיל דשם בהויתן יהי' קודש כנ"ל:

דף יב.

בגמ' היא חולין וולדה שלמים ונשחטה בחוץ כו'. הרמב"ם (פי"ח מה' מעה"ק) כ' דאסור לשוחטה בחוץ ואם שחטה פטור. נראה טעמו דודאי אסור לשחוט בחוץ דעי"ז יתבטל הקרבן דהולד לא יהי' ראוי להקרבה דהוי יוצא דופן וגם כיון דכבר נשחט האם לא הוי כחי ופסול לקרבן (כמ"ש התוס' בחולין (ע"ד:) ד"ה דגמר] רק אי עבר ושחט האם פטור. ונראה דאפי' לר"ש דס"ל סוף זבחים דמחוסר זמן וכל הראוי לאחר זמן הוי בל"ת. מ"מ הכא אותו שחיטת האם לגבי הוולד אינו ראוי לעולם בפנים. דכשיולד יהי' ראוי ע"י שחיטת עצמו אבל שחיטה זו לעולם אינו ראוי בפנים ולא הוי לאו אפי' לר"ש כנ"ל:

שם במשנה ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. לכאורה נראה דדין המשנה כפשוטו נמי אמת דאם יש במקוה כ' סאה מים כשרים וכ' שאובין ונמשך מהמקוה כ' סאה או יותר למקוה אחרת שיש שם כ' סאה או פחות כשר. דלפי החשבון אין בשאובים רק מיעוט ומהני המשכה ברבי'. (כן פי' הרמב"ן מתני' דהכא ומביא ראי' מכאן דלא אמרינן ח"ע נעשה נבילה. והר"ן בחולין בסוגיא דטפת חלב השיג עליו ע"ש] וכמו כן (למ"ד) [לס"ד] דגמ' דלחכמים לא מהני ריבוי בהמשכה נ"מ נמי אם נמשך מן המקוה ג' לוגין למקוה אחרת דכיון דהוי לפי החשבון נמצא דלא הוי ג' לוגין שלמים ואינו פוסל את המקוה. והא דלא מוקי לה בס"ד לר"ח ב"א המשנה גם לחכמים אפשר דא"כ מילתא דפשיטא ומאי קמ"ל מתני'. מיהו למה דמסיק הגמ' דלחכמים אפי' כולו בהמשכה כשר א"א לפרש המשנה כפשוטו דממ"נ אי המשיך מהמקוה שנתערב בה השאובין הא בהמשכה נטהרו כל השאובין ואי ע"י כלי נעשה הכל שאובין:

בתוס' ד"ה ואין המחומץ כו' עכ"ל רש"י ואינו נראה כו'. וא"י למה דחו פירש"י הלא אי יסבור ר"א זה וזה גורם מותר. נהי דסובר דכל המדומע חוזר ומדמע מ"מ נ"מ אי נפל הרבה יותר מתרומה הראשונה. דע"כ זה וזה גורם הוא דיש בהיתר ג"כ להחמיץ ושייך

שפיר לפי חשבון שיהי' באיסור כדי להחמיץ ולא בהיתר. לכך מייתי דר"א דזה וזה גורם אסור:

דף יב:

בגמ' דתניא הקדים עפר למים פסול. יש לעיין אם חוזר ונותן עפר על המים אי כשר דנימא דל על עפר הראשון. וכן משמעות המשנה דאין עושין מי חטאת רק עם מתן אפר א"כ כל שנותן אפר על המים שפיר נעשה מי חטאת אף שהי' מקודם ג"כ אפר אך מלשון הברייתא הכא משמע דפסול ולית לי' תקנתא וצ"ע:

והנה רש"י פי' דתניא גבי סוטה הקדים עפר כו' וצ"ע על רש"י דיותר נראה דברייתא זו במי חטאת קאי כדאי' בתוספתא דפרה (פ"ו) והכי מוכח במס' סוטה (ט"ז:) דמייתי שם נמי האי ברייתא וכל סוגיא דהכא. ולפירש"י קשה מה דפריך הגמ' ורבנן מ"ט הלא הם לא ס"ל הגז"ש דעפר עפר כדמוכח ממה דמסיק מה מצינו מכשיר למעלה משמע דגז"ש לית להו. וכיון דלית להו גז"ש למה יהי' כשר בעפר למטה כיון דכתיב בסוטה שיהי' על המים. והכא מקשה הגמ' שפיר על ת"ק במי חטאת מנ"ל כיון דאיכא תרי קראי. אלא נראה דגם סוגיא דהתם דמייתי הברייתא דהקדים הכל על מי חטאת קאי רק משום דנ"מ לגבי סוטה ג"כ הביאו בגמ' שם כנ"ל ברור:

שם בגמ' ורבנן עד כמה כו'. כל הסוגיא תמוה טובא דמפורש במס' אהלות (פי"ז) דבית הפרס מלא מענה וכדמייתי הש"ס עצמו וכדתניא כו'. וכמדומה שט"ס היא וצ"ל כדתנן (וכן תמה הר"ש (שם מ"ב) ע"ש מה שתי') גם לשון עד כמה אינו מובן דמנ"ל [דאיכא שיעור לדבר] והי' נראה דט"ס (תיבת] ורבנן וצ"ל סתם ועד כמה וקאי על ר"א דגם לר"א עושה רק ב' מענות. וכ"נ דעת הרמב"ם (פ"י מה' טו"מ) דסתם וכ' דאין בית הפרס רק עד מאה אמה וא"כ בוודאי לא גרס לרבנן וקאי הכל על ר"א ואין נ"מ לדידן וצ"ע על הכ"מ שלא כ' כלל מזה:

דף יג.

בגמ' דאמר קרא הוא ולא ולד. נראה הפי' בגמ' דקאי אירשא דקרא אשר יתן לה' יהי' קודש ל"י ולא ימיר כו' הוא ותמורתו. היינו הוא אותו שנתן לה' ולא הולד שהוא לא הקדישו רק ממילא חל ההקדש. והא דאמרי' לר"י דולד עושה תמורה דא"ק יהי' לרבות הולד. קשה לי לא לכתוב הוא ולא יצטרך יהי'. ואי ר"י לית לי' דרשא דהוא ל"ל יהי' כיון דליכא מיעוט. וי"ל דמ"מ איצטריך יהי' דהוי ממעטין ולד מתמורתו כמו דממעטין ולא תמורת תמורתו ה"ה ולא תמורת ולדו כנ"ל:

שם במשנה והרי מעשר בכלל הי' כו'. קשה לי אי לא הוי כתיב מעשר הו"א דוקא במה שהקדישו הוא בעצמו שייך תמורה אבל מה שקדשתו תורה כגון יצא עשירי ולא הקדישו וקדוש מעצמו יהי' מותר להמיר דהרי ולד ממעטין באמת מהוא ותמורתו אע"ג דנתקדש הוולד כיון שהוא לא הקדישו. ואפשר דשאני מעשר דבזה שמעבירו תחת השבט מטיל הוא עצמו על העשירי להיות קודש שהרי מעשר בהמה אינו טובל. א"כ הוי כמקדשו בעצמו. כנ"ל ליישב קצת:

דף יג:

בגמ' לדון בתמורת שמו ובתמורת גופו. לכאורה הי' נראה לפרש אליבא דר"ש דאמר לעיל (ט'.) דאין ממירין וחוזרין וממירין קמ"ל הכא דאע"ג דעבד תמורת שמו שקרא לי"א עשירי מ"מ יכול להמיר תו על העשירי. אך בגמ' לא פי' כן. וי"ל דבעי לאוקמי דרבי אליבא דהלכתא דלא קיי"ל כר"ש. ויש לעיין בתמורת שמו דהיינו הי"א דנעשה שלמים אי ממירין בו כיון דקראו חכמים תמורה א"כ אין תמורה עושה תמורה. וקצת ראי' לזה מדלא חשיב נמי תמורת שמו עושה תמורה תמורת גופו אין עושה תמורה. שוב ראיתי במשנה סוף בכורות פליגי בזה וקיי"ל דאין אחד עשר עושה תמורה ע"ש. ולמ"ד דעושה תמורה צ"ע אי תמורתו קריבה דא"כ יהי' עדיף מתמורת מעשר גופי' דאינו קריבה ותמורת י"א יהי' קריבה וצ"ע:

פרק שני

דף יד.

בגמ' ר"ל אמר מהכא מלבד שבתות ה' וצריכי כו'. מפרש"י משמע דמלבד שבתות ה' אתי להתיר הקרבת נסכי שבת ביו"ט וממילא מוכח דקרבים למחר. וקשה ע"ז דא"כ למאי דמסיק דבקדשים לילה הולך אחר היום. א"כ אכתי למחר מנ"ל דילמא מלבד שבתות אתי להתיר נסכי יום השבת בליל יו"ט שלאחר שבת ולעולם למחר לא, וי"ל דא"כ מנחתם ונסכיהם בבילה למה לי בלא"ה מוכח ממלבד שבתות. אלא ודאי מנחתם בלילה. ומלבד שבתות ה' למחר. ובהכי א"ש כוונת הברייתא דנקט מנחתם ונסכיהם אפי' בלילה ואפי' למחר. דלעולם לא נפיק למחר רק מדכתי' מלבד שבתות ה' כדר"ל. רק דגם זה נלמד ממנחתם ונסכיהם. דהא מהך קרא מלבד שבתות ה' לבדו לא הוי ידעינן למחר כנ"ל. אך ז"א דאכתי י"ל דמלבד שבתות ה' ה"א למחר ובלילה לא כדאמרינן בגמ' להכי כתי' מנחתם ונסכיהם דלא נטעי דלמחר דוקא רק גם בלילה מותר. וממילא שוב

י"ל דדוקא בלילה משום דלילה הולך אחר היום. ומלבד שבתות ה' נמי אתי להתיר ביו"ט בלילה. ולמחר אכתי מנלן. וצ"ע:

דף יד:

בגמ' דברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ. ק"ק מהיכן דייק זה. בשלמא שבע"פ א"א כו' בכתב דכתי' ע"פ הדברים ולא בכתב. אבל במה דכתי' כתוב לך כו' מה ראי' דאסור לאומרו ע"פ (במהרש"א בח"א בגיטין (ס':) תי' דמהאלה דכתי' בכל חדא דייק לי']. וגם קשה לי דהא פרשה זו נאמרה למשה רבינו ע"ה וכי נאמר שלא אמרה מרע"ה לישראל בע"פ. הלא איכא מ"ד (שם בגיטין) תורה חתומה ניתנה ועד שנחתמה הי' הכל בע"פ] ואפי' למ"ד דמגילה מגילה ניתנה מ"מ אין סברא כלל שכתב כל פרשה קודם שאמרה לישראל. וצ"ע:

שם מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדרים ונדבות שקרבים בחולו של מועד. ויש לתמוה דמה צריך ריבוי על זה לא מיבעיא להפוס' דחוש"מ אין אסור במלאכה רק מדרבנן פשיטא. רק אפי' למ"ד דאסור מה"ת מ"מ להקריב קרבן למה יהי' אסור דלכם ולא לגבוה ביו"ט מיירי ולא בחוש"מ. ומיהו מהא דמקשה הגמ' בביצה (י"ט:) השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מיבעיא ע"ש מזה אין להקשות אדהכא דשם מיירי בשלמים דיש בהם אוכל נפש להכי שפיר הוי ק"ו כיון דסלותי כו' אבל הכא יש לומר דבעולות נדבה ונדר מיירי. אך מ"מ צ"ע למיסר בחוה"מ דליצטרך קרא ע"ש. והי' נלע"ד לפרש דאין הכוונה להתיר בחוה"מ רק דמצוה להביא בחוה"מ פי' האי עשה דוהבאתם שמה דעובר ברגל אחד ה"א דכל דמקריב באותו עלי' דרגל אפי' אחר הרגל אינו עובר דשפיר מתקיים ובאת והבאת. לכן קמ"ל קרא דצריך להקריב בחוה"מ ואח"כ עובר בעשה. מיהו הרמב"ם נמי העתיק כלשון הברייתא משמע דקמ"ל דמותר להקריב בחוה"מ. וצ"ע:

שם בגמ' לעולותיכם עולת נדבה כבר אמור אינו מדבר רק בעולת יולדת ומצורע. ויש להבין למה לי קרא מיוחד להני דמ"ש מעולת נדבה. וי"ל דהא בהני לא מצינו שיהי' בהם בל תאחר כיון דהוא לא נדר ורק חטאות ואשמות מרבינן פ"ק דר"ה לא הני **כדאי' בנדרים, (ד':) דבחטאת יולדת איכא בל תאחר משום דמתיר לאכול בקדשים א"כ עולה דליכא האי טעמא ליכא ב"ח אך למ"ש שם הר"ן דמצי למילף במה מצינו מחטאת ושלמים י"ל דאיכא ב"א מה"ט גם בעולת יולדת:** א"כ הו"א דלא התיר הכתוב להקריב בחוה"מ רק נדרים ונדבות דיש בהם בל תאחר. אך לכאורה קשה לפ"ז מה מקשה אביי דנזירות נידר ונידב הוא מ"מ בשלמי נזיר. נמי לא מצינו בל תאחר אבל ז"א דקרבנות

נזירות ילפי' דאיכא ב"ת . מהיקש נזירות לנדרים. כדאי' בריש נדרים וגם עולה ושלמים דנזיר בכלל:

דף טו:

תוס' ד"ה וקא קרבה וא"ת כו' ותי' התוס' דחוק דמה ראי' מהתם דלא הוי בכלל חטאת שמתו בעלי' דאין ציבור מתים כמסקנא דר"פ. אבל בס"ד דמדמי להו לחטאת שמתו אין ראי' משם. אכן בלא"ה אין מובן לי כלל קושית התוס' דבחטאת שכפרו בעליו וודאי אפי' אי אין הלכה דמתות נאמרו בציבור מ"מ תרעה כיון שכבר נתכפר לא שייך חטאת שנית להקרבה. אבל במתה אי לא נאמר הלכה דתמות שפיר יכולין להקריבו אפי' אחר מיתה כמו ביחיד אשה שהפרישה עולתה ומתה יורשין מביאין אותה. וה"ה בחטאת אי לא דגמירי דמתות. כנ"ל פשוט:

דף יז.

בגמ' אמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה. נראה דאזיל לטעמי' דס"ל בסמוך המקדיש טרפה צריכה מום קבוע כו'. אבל קדושה חלה על הטריפה. להכי פי' אין קדושין בתמורה. אבל לדידן דקי"ל כר' אושעיא דאין קדושה חל על הטריפה א"ש כפשוטו. וצ"ע לשמואל מ"ט דאין מקדישין בתמורה דלא שייך למיגמר מבהמה טמאה דהא בהמה טמאה אין קדושה חלה עלי' ובטרפה קדושה חלה עלי':

פרק שלישי

דף יז:

בגמ' זכר לרבות את הולד והלא דין הוא ומה תמורה כו'. לכאורה הי' נראה לפרש דהא פשיטא לחכמים מסברא דהולד קדוש עכ"פ. רק דצריך קרא דכשר להקרבה כמו בתמורה אע"ג דכתי' והיה קדש צריך קרא להכשירו למזבח. ולהכי א"ש דיליף בק"ו מתמורה. אבל אי לא נדע מסברא דקדוש מה מקום ללמוד מתמורה דהתם ע"י התמורה נתקדש. אבל הולד מאיזה טעם יתקדש. ומה"ט אפשר לע"ד לומר דאפי' למ"ד וולדות קדשין בהויתן הם קדושים היינו להיות עליהם שם קדושת הגוף. אבל עכ"פ גם במעי אמן קדושים להיות קודש עכ"פ כיון דמסברא הוא קדושת הולד הואיל והיא גידולי הקדש וזה שייך גם במעי אמן. וכן משמע קצת לשון הברייתא לעיל (י"א.) השוחט החטאת ומצא בה בן ד' חי דתנא חדא דנאכל בכל מקום ומוקי לה כמ"ד בהויתן הם קדושים. ומדלא תני ולדה חולין משמע דקודש מיהא הוי רק דאין בו קדושת הגוף. ואה"נ דבעי פדיון ככל קדושת בדק הבית. וחתני מ' יעקב מאיר נ"י הקשה לי ע"ז דא"כ

לא יוכלו בעלים להקדישו תוך מעי אמן לקרבן אחר דכבר אינו שלו דהוא של הקדש ולקמן (כ"ד:) אמרינן דלמ"ד בהויתן קדושים יוכל להקדישו לקרבן אחר. לכן אפשר לומר דוודאי אי לא הוי גלי קרא דקדוש ליקרב. ה"א מסברא דהוי קדוש להצריך פדיון וממילא הי' גם במעי אמן קדוש. אבל השתא דגלי קרא דקדוש ליקרב ממילא למ"ד דבהויתן קדוש לא חל במעי אמן שום קדושה כיון דכשיולד יהי' קדוש להקריבה ויהי' ראוי למזבח לא חל עליו קדושת בדק הבית. וצ"ע עוד בזה:

שם בגמ' אימא זכר לרבות התמורה נקבה לרבות הולד לכאורה אין מובן מה נ"מ בזה. אפשר אה"נ ותנא חדא מנייהו נקט וכמו כן י"ל איפכא. ובקרבן אהרן נראה שהרגיש בקושיא זו, וכ' קצת פירוש כיון דמנקבה נכון יותר לרבות ולד דהיא יולדת א"כ הוי לי' לברייתא למינקט טפי איפכא. ול"נ ליישב כפשוטו דקשיא לי' לרב ספרא במה דמקשה והלא דין הוא. פי' ל"ל למיכתב זכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה מקרא א' סגי. והשתא אי נימא דקרא אין לו הכרע מה מקשה והלא דין הוא הלא אילו הי' נכתב רק חד קרא הוי מוקמינן לי' אהך דחמיר דמסתבר טפי ולא על הקל כדאמר התנא דולד חמור מתמורה. א"כ אי הוי כ' נקבה בלבד הוי אמינא דמרבה ולד ולא תמורה. ולהכי משני אביי דנקבה משמע אתמורה וזכר אולד ומקשה הברייתא שפיר כנ"ל:

שם בגמ' אמר שמואל ליקרב ואליבא דר"א מהו דתימא כו'. לכאורה אין מובן מה מ"ד דקאמר וכי מה קשיא לי' הלא י"ל דר"א עצמו דס"ל דמקדיש נקבה לעולה הולד קרב עולה באמת נפקא לי' מהאי קרא דהכא. וצ"ל הפי' דהא מקרא באמת אין ראי' כדאמרי אינך אמוראי לרעי' וד"ה א"כ מוכח דלרעי' נמי בעי קרא דהו"א דא"צ רעי' ויפדנו מיד כיון דאינו ראוי להקרבה ואפי' בתמורה דכתי' יהי' קודש י"ל דצריך פדיון אבל רעי' א"צ וא"כ מקרא אין הוכחה לר"א. רק כוונת שמואל דלר"א דקאמר מסברא בעולה נקבה דהולד יקרב עולה ס"ל נמי הכא בולדות בעל מום דנמי קרב. וע"ז קשה מאי קמ"ל שמואל וקאמר דס"ד כנ"ל:

והנה מדא"ש ליקרב ואליבא דר"א כו'. משמע דלרבנן וודאי לא יקרבו. וצ"ע דהא יש לחלק דהכא כיון דקודם שנולד המום חל עלי' קדושה גמורה אפי' רבנן מודו. והנה הרמב"ם (בה' תמורה פ"ד) פוסק דקדוש ליקרב. ותמוה מסוגיא דהכא. והכ"מ כ' שם משום דב"פ ור"י פליגי לעיל י':) ופוסק כר"י. וזה תמוה דהתם פליגי אי חל הקדש על ולד משא"כ הכא דיהי' קדוש מעצמו. ובס' קרית ספר כ' ג"כ כדברי הכ"מ ומייתי מסוף הסוגיא דלעיל דר"י וב"פ פליגי בולד במעי בעלת מום. וכ"ז אינו מספיק לדחות סוגיא דהכא דשם מיירי דמקדיש הולד בפ"ע. אבל לא להיות קדוש מעצמו. והלח"מ תמה

ג"כ על הכ"מ. והוא תי' דלמסקנת הגמ' דמסיק להאי תנא דיליף מקרא דרק קדשיך כו' תשא דריש מזכר ונקבה לוולדות בע"מ כו'. וא"י כוונתו דהא בר פדא מוקי נמי הכא לרבנן לרעי' אבל לא ליקרב. והנה בתוס' הכא ד"ה דאיכא משמע שהבינו סוגיא דהכא בהקדיש האם אחר שהי' בה מום. דליכא קדושת הגוף עלייהו כלל כמבואר בתוס'. ולפ"ז אפשר דבקדם הקדישן למומן גם לרבנן הולד קדוש ליקרב מסברא הנ"ל דכבר חל הקדושה. ואפשר הרמב"ם ג"כ הבין כן. אבל פשט הסוגיא לא משמע הכי. [וגם בבכורות (ט"ו:) מבואר דבקדם הקדישן למומן מיפלג פליגי בולדות איכא למ"ד קדשי ליקרב ואיכא למ"ד קדשי לרעי'. ובקדם מומן להקדישן מבואר שם (י"ד:) דנפדין תמימין וא"צ מום ורעי']. וצ"ע:

בתוס' ד"ה דאיכא כו' וקשה כו' ומשמע דממעט כל ולד ב"מ. וקשה להבין דבריהם דהא הכא לא ממעט כלל רק דאמרינן דס"ד דר"א מודה הכא היינו בשלמים. ולעולם בעולה באמת פשיטא ורבותא הוא רק בשלמים. ובס' בה"ז הרגיש בזה. ופי' כוונתם לבר פדא דאמר לרעי' וד"ה היינו דגם לר"א ולד לא קרב ומשמע כל ולד ע"ש. ולע"ד צע"ג בזה דלא משמע כלל הפי' הכי. ולרעי' וד"ה פי' דהברייתא אתי גם לרבנן לרעי'. אבל אה"נ לר"א הכל מודין דלהקרבה. דאל"כ למה אמרו מעיקרא מהו דתימא כו' עולה דאיכא כו'. תיפוק לי' דבאמת בר פדא ס"ל הכי ויותר הוי לגמ' לומר זה הלשון גבי בר פדא לרעי' וד"ה וע"כ לא אמר ר"א אלא בעולה כו'. אבל השתא דקאמר בדשמואל מהו דתימא משמע דהוא הו"א בעלמא. והגם דלשון לרעי' וד"ה אינו מדויק כל כך מ"מ דחיק ומוקי אנפשי' כנ"ל. והנה הרמב"ם פוסק דקדוש ליקרב ותמוה כמ"ש כבר מזה. ולולא דמסתפינא הוי אמינא דהרמב"ם גריס בחד מהני אמוראי ליקרב וד"ה דגם לרבנן הכא קרב כיון דכבר הי' קדושה על הבהמה קודם שנפל בו מום ול"ד למקדיש נקיבה לעולה. ולהכי הוצרך לומר בדשמואל מהו דתימא משום דסברתו הפוכה מסברת הני דאמרי ליקרב וד"ה כנ"ל:

דף יח.

בגמ' דאי עבר ומקריב קאי בעשה. לשיטת רש"י דאשם הלכה דרועה יש לפרש דאי עבר והקריב לשם אשם עבר בעשה היינו דשם אשם עליו רק דאסרו קרא והלכה להקריבו. ולשיטת ר"ת דהוי עולה מדאורייתא. א"כ נהי דהקריבו לאשם הוי ככל זבחים שהקריבן שלא לשמן ומה ענין עשה זו. והי' נראה לומר דאפי' לר"ת דסתמא עולה הוי. מ"מ בשחטו בפי' לשם אשם אפשר דאשם הוי רק דעבר בעשה דקרא והלכה פוסלו להקריבו לשם אשם, ועפי"ז נראה ליישב תמיהת התוס' על מה דמקשה בתר הכי בגמ' לר"ע ל"ל

קרא. ואמאי לא משני נמי לעשה. ותירוצם דחוק. ולמ"ש י"ל דהא ר"ע יליף מאשם הוא הוא ולא תמורתו. נראה הפי' אשם הוא אבל תמורתו אינו אשם ואפקי' קרא מתורת אשם. וממילא אפי' קרבו לשם אשם לא שייך כאן עשה. ולר"ת הוי ככל זבחים שהקריבן שלא לשמן. ולרש"י נמי הוי ככל הפסול להקרבה והקריבו רק אליבא דת"ק דממעט מרק י"ל דשפיר אשם הוא רק דיש עשה מלהקריבו משא"כ לרע"ק. וכן יש להוכיח מן הרמב"ם דלא הביא דין זה דהמקריבו לשם אשם עובר בעשה משום דס"ל כר"ע ולדידי ליכא עשה:

שם במשנה וחכ"א יקרב. כ' בתוס' צ"ע חכמים היינו ת"ק. ונראה דג' מחלוקת יש בדבר דלת"ק אפי' ולדי ולדות קרבין ולר"א אפי' ולד לא יקרב ולחכמים ולד יקרב ולא ולדי ולדות. וכל זה שיטת סתם משנה. ואתי ר"ש למימר דליכא ג' מחלוקת ופליגי רק בולד. אבל בולד ולד לא נחלקו. ולרבה הפי' לא נחלקו דלכו"ע קרב ולריב"ל הפי' לא נחלקו דלכו"ע לא קרב. אבל עכ"פ ליכא ג' מחלוקת ולת"ק דמתניתין איכא ג' מחלוקת. ובס' בה"ז כ' מזה אבל סיום דבריו א"י להלום. וגם מ"ש עליו הצ"ק א"י. אבל הפי' שכתבתי נכון ופשוט בין לרבה בין לריב"ל: ועפ"ז נראה לבאר שיטת הרמב"ם (ריש פ"ד מה' תמורה) שפוסק דולד יקרב ולא ולד ולד. וכ' הכ"מ דפוסק כריב"ל. ואין דבריו מובנים דמ"מ הו"ל לפסוק כת"ק ולא כר"ש. בפרט דבפי' המשניות כ' בעצמו דאין הלכה כר"ש. ולמ"ש א"ש דודאי לא ס"ל כר"ש רק כתנא דידן דאיכא ג' מחלוקת ופוסק כחכמים דיקרב היינו הולד ולא ולד ולד. משום דהלכה כמכריע. ותו דת"ק סתמא וחכמים הם לשון רבים. ולהכי נהי דסתם דבתר הכי גבי ולד תודה סתם כת"ק דאפי' ולד ולד יקרב מ"מ פוסק הרמב"ם כחכמים דמשנה ראשונה כנ"ל:

שוב ראיתי דקושית התוס' נכונה. דחכמים היינו ת"ק, דבשלמא לריב"ל אפשר לומר כמ"ש לעיל דת"ק ס"ל דג' מחלוקת בדבר. אבל לרבה א"א לומר כן דלת"ק ג' מחלוקת וחכמים מכשירין בולד ופוסלין ולדי ולדות. א"כ איך אמר רבה מסתברא דולד טפי פסול היפוך סברת חכמים ות"ק דנימא מסברא דר"ש חולק מהיפוך על היפוך לדחות סברת הת"ק. ותו מדתני ר"ח לסיוע דריב"ל דולד שני פסול. ואי לרבה אליבא דת"ק נמי חכמים ס"ל הכי מה סייעתא איכא לריב"ל דלמא ברייתא דר"ח כחכמים אליבא דת"ק ס"ל ולהכי דברי התוס' נכונים אליבא דרבה כנ"ל:

שם בגמ' וכ"ת ה"נ והתניא כו'. וקשה דילמא ברייתא כחכמים דפליגי על ר"א. ורש"י פי' דבסיפא ולד תודה ותמורתה ל"פ ר"א. וקשה דא"כ הו"ל לגמ' להקשות ממתני'. [דלקמן דלא פליג ר"א] א"ו דמתני' אפשר לומר דפליג ר"א בקמייתא וה"ה בבתרייתא. ולכן נראה

דעיקר קושי' הגמ' דאין סברא דמואם ימעט ר"א ולדות והברייתא מרבי מואם ולדות לכן מסיק הטעם דמדרבנן הוא משום גזירה. וממילא י"ל דאה"נ דר"א פליג גם בתודה. דסברת רש"י דתודה לא שכיח ולא גזר ר"א אינה מוכרחת. וגם לא ידעתי למה נדחק רש"י לומר למסקנת הגמ' דמדרבנן הוי דבתודה מודה ר"א דלא שכיח. וזה דוחק למה לא שכיחי תודה. והלא א"ש כפשטא דהא הברייתא קאי על הפסוק וכיון דמדאורייתא גם ר"א מודה למה יחלוק על הברייתא. רק בס"ד דמדאורייתא נמי פוסל מקשה הגמ' משא"כ למסקנא. והא דלא פליג במשנה בתודה דכבר איפליג בשלמים וה"ה בתודה כנ"ל אח"ז ראיתי בתוס' הג' רעק"א ז"ל שתמה על הרמב"ם דפוסק גם בתודה דולד ולד פסול ע"ש. ולק"מ דודאי הרמב"ם לא הבין כפרש"י רק דגם בתודה פליג ר"א. כנ"ל פשוט וברור:

ברש"י ד"ה ל"א אפי' ממרגייהו. אפי' הן דשין את התבואה כו'. ותמהו בתוס' דאסור בגיזה ועבודה. ומ"ש על הגליון בשם הערוך שנכנסו מעצמן לדוש. ג"כ אינו מספיק. דודאי מחויב הוא לילך ולהורידן מהדישה. [הגם דאינו עובר בלא תעבוד כיון שהוא לא הכניסן לדוש. מ"מ מדרבנן מוטל עליו למונען מעבודה כמ"ש במל"מ (פ"א מה' מעילה) לענין מרביע ע"ש] ויותר נראה לפרש בכוונת רש"י באמר ולא אפריש עדיין ויש לו בהמות בדישה. ומעכב עצמו מלהפרישן עד אחר זמן. ע"ז אמרה תורה תשא ובאת. אכן ברש"י ביצה (י"ט:) משמע דבאמר ולא אפריש ליכא עשה להביא ברגל ראשון כמ"ש הפנ"י שם. וכ"מ ברש"י סו"פ פנחס ע"ש]:

דף יח:

בגמ' מעצרת בעי מיכלי'. לכאורה קשה בלא"ה נמי כיון דעיבור פרה לט' חדשים א"כ ע"כ נתעברה עוד קודם חג הסוכות. ובחג הסוכות הו"ל לאקרובי לפרה ולמה המתינו עד הפסח לס"ד דגמ' שלא ידעו דחולה ברגל יכול לשהות עד אחר הרגל. ואפשר להוכיח מכאן דפרה מעוברת לא עבר בעשה כיון דרוצה להמתין עד שתלד ולהקריב הולד בפ"ע וצ"ע לדינא:

שם בגמ' א"ה מאי אסהדותי' כו'. ערש"י ותוס'. ולפירושם קושית הגמ' קאי גם על רב זביד ולא משמע כן בגמ'. וי"ל דהא משמעות הגמ' דלרבא גם כשעבר רגל אחד עובר בעשה בכל יום ויום. א"כ הא דמשני שהי' חולה בעצרת צ"ל דכל שברגל הי' חולה שוב אינו עובר בעשה עד רגל השני. וכ"מ בדברי התוס' (ר"ה ו':) גם לענין לאו דב"ת. ובשו"ת ח"צ (סי' י"ב) ובפנ"י בר"ה שם הקשו ע"ז] וזה. רבותא גדולה. ולהכי מקשה הגמ' רק על רב אשי כנ"ל:

שם במשנה תמורת עולה ולד תמורה כו'. והתמורה עצמו הנקבה לא נתבאר במשנה מה דינה. ולכאורה הי' אפשר לומר דהיא כשר להקריבה שלמים כיון דכתיב ותמורתו יהי' קודש. נהי דא"י להיות קדושת הבהמה שהמירה בה מ"מ תהי' לקרבן הראוי. ובזה הי' מיושב לשון הגמ' כפשטא דאימי' נמי קרבה. פי' דהיא עכ"פ קרבה. ונהי דהיא שלמים מ"מ כיון דקדושת הקרבה הוי עלה לא נדחה הולד ותו כשר הולד לעולה. והי' מיושב נמי קושי' התוס' ד"ה אלא כו'. אכן הרמב"ם כ' בפי' (רפ"ג מה' תמורה) דנקבת תמורת עולה תרעה. ונראה הטעם דכ' היא ותמורתו יהי' קודש דוקא אותו קדושה הראשונה כנ"ל:

שם בגמ' רבא אמר ע"כ לא אר"א כו' שם עולה על אמו כו'. קשה לי הא לעיל (י"ז:) אמר רבא בולד בעל מום ליקרב ואליבא דר"א. והגמ' שם קאמר נמי סד"א ע"כ לא אמר ר"א כו' שם עולה על אמו. א"כ משמע דרבא לא ס"ל האי חילוקא. ואי נימא דשם גזה"כ היא א"כ א"ש נמי לרבנן. וקצת סייעתא מזה למ"ש לעיל דהרמב"ם גורס ברבא ליקרב וד"ה דגם חכמים מודין. אבל לגירסא שלפנינו קשה ויש לחלק קצת דהתם הוי ג"כ שם עולה או שלמים] על אמו קודם שנפל בה המום:

בתוס' ד"ה וחליפות צ"ע כו'. ורש"י כבר רמז תי' ע"ז. דמתודה יקריב לא מוכח רק איזה שירצה יקריב אבל השני' אפשר לא קדושה. והא דאמר יכול יהי' שני' טעונה לחם היינו מכח דרשא דסיפא דברייתא אם על תודה ע"ש ברש"י ד"ה יקריבנו:

דף יט:

בגמ' היינו מומא כו' מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף. ואין מובן התי' מה בכך דחייל קדושת הגוף מ"מ היינו מומא. וצ"ל דודאי זה ידעו דפדיונן דוקא במום דלא חזי לשום קרבן והפסוק קרי' לי' בהמה טמאה אשר לא יקריב ממנה קרבן לה' שלא יהי' בו שום קרבן. רק עיקר הקושיא הי' כיון דתחלת הקדשו הי' אינו ראוי לא ליחול עלי' שום קדושת הגוף כמו במקדיש בעל מום דקדם מומו להקדשו דגם בלי קרא דכל בהמה טמאה כו' הי' מהני בי' פדיון מסברא. ומשני דאינו כן דמיגו דחל כו' חל נמי קדושת הגוף. וגם אפשר להביא ראי' לדין זה מהלכה דבאשם רועה ולד ותמורה לפרש"י דהלכה הי' שתרעה. הרי דאע"ג דלא חזי לאשם מ"מ א"י לפדות עד שיפול בו מום כיון דחל עליו הקדושה אע"פ דלא חזיא להקריבו:

והנה מה דאמר רבא זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. יש לעיין בזה דמה ראי' ממתניתין דהקדישו באמת לאשם ורצה שיהי' בו קדושת הגוף ואע"ג דאינו ראוי לכך מ"מ מנלן להוציא מזה דאפי' פי' בהדיא רק לדמיו יהי' קדוש קדושת הגוף. וצ"ל דסברת הגמ' דמ"מ הכא נמי קדושה דאשם לא חל עליו כמו שהי' רצון המקדיש רק

דנשאר קדושת הגוף מכח מיגו. וה"ה בהקדיש זכר לדמיו. מיהו צ"ע דהא רבא קאמר הקדיש זכר משמע דוקא זכר לדמי עולה וכמ"ש רש"י בכורות (י"ד:) דלהכי נקט זכר דחזי לעולה משום דרובא דמייתי קרבן עולה מייתי. וע"ש בתוס' ובשטמ"ק שכ' טעמים אחרים] כיון דראוי בעצמו לאותו הקרבן שנדר. אבל הקדיש נקבה לדמי עולה לא חל עלי' קדושת הגוף. וכן כ' הרמב"ם (פט"ו ממעשה הקרבנות). והכ"מ נדחק שם בחנם לפרש פי' זר בדברי הרמב"ם משום דהבין דזה קאי בשיטת ר"ש דהכא. ובאמת דברי הרמב"ם נכונים כמשמעות לשון הגמ' בכמה דוכתי הקדיש זכר לדמיו משמע דוקא זכר. וא"כ קשה דבמתני' בהקדיש נקבה לאשם דאלו הוי אמר דמי נקבה לאשם לא הי' קדוש קדושת הגוף. ורק דהכא שאני הואיל והקדיש היא עצמה לאשם. א"כ תו היכא דייק רבא מהכא דהקדיש זכר לדמיו קדוש. וצ"ל דס"ל לרבא דנהי דמהני מה שפירש לאשם דיחול עלי' קדושת הגוף אע"ג דאינו ראוי לאשם מ"מ לולא הסברא דמיגו דחל קדושת דמים כו' לא הי' מהני דיבורו רק מכח מיגו. וממילא יש לנו לומר בהקדיש זכר דחזי בעצמו מהני מיגו זו להקריבו בעצמו. כן מוכרחין לבאר סברת הגמ'. והנה התוס' הקשו מדמי נסכים דאמרינן בשבועות דלא קדשו קדושת הגוף. ותי' דאתיא כר"ש. ולכאורה כל דבריהם תמוהים חדא מה דהקשו מסוגיא דהכא. הלא הגמ' שם בשבועות מביא הך דהקדיש זכר לדמיו. ומשני הא לדמי עולה הא לדמי נסכים ותו מה תי' דאתיא כר"ש הא לר"ש אפי' לדמי עולה נמי לא חל. אכן לפמ"ש דבריהם מובנים דוודאי יש לחלק ולומר דהקדיש זכר דוקא ולא נקבה ומכ"ש דמי נסכים. רק עיקר קושיתם מה דהוכיח רבא זה הדין מן המשנה, וא"כ נראה דאינו מחלק בין שפי' לאשם או שאמר לדמי עולה. וא"כ גם בהקדיש נקבה לדמי' או לדמי נסכים נמי צריך להיות קדושת הגוף. וע"ז תירצו דאה"נ לתנא דמתני' הכי הוא. אבל לר"ש דפליג על מתני' אין ראי' לזה. ושפיר יש לחלק דבזכר לדמיו מודה ר"ש הואיל וראוי בעצמו להקריבו חל עליו קדושת הגוף. כן היא כוונת התוס'. אבל זה דוחק גדול דמשמע דלדינא איתמר שם. ויותר נ"ל לחלק דשאני הכא שהקדישו לאשם ונהי דלא חל לאשם מ"מ נחית קה"ג וא"י למוכרו בלי מום. אבל במקדיש בהמה לנסכים וה"ה נקבה לדמי אשם שפיר לא נחתא קדושת אשם כיון דלא חזי להכי. וכן באמת נראה לדינא דסוגיא דשבועות אתי ככ"ע וה"ה נקבה לדמי עולה או זכר לדמי נסכים מודה רבא דלא קדוש ובמתני' שאני הואיל והקדיש היא עצמה לאשם. וכמ"ש הרמב"ם. ומ"מ דייק רבא שפיר כמ"ש. אכן התוס' בנזיר (כ"ו: ד"ה אבל) כתבו דדוקא בנסכים דלא חזי כלל לשום נסכים שבעולם אבל נקבה דראוי מיהא לקרבן אחר

חל עלייהו קדושת הגוף. ולשיטתם אזלי דהא דא"ר הקדיש זכר טעמא אחרינא הוא כמ"ש בבכורות כנ"ל):

שם בגמ' אשם בן שנה והביאו בן שתים ב"ש והביאו בן שנה כשירה ולא עלתה לבעלים. ואין מובן הטעם דכשירה. ותוס' תמהו עוד דבמנחות איתא דתעובר צורתן ותצא לבית השרפה והוי דלא כמאן. ורצו ליישב דמיירי בשלא לשמו והרמב"ם לא הביא רק ברייתא דמנחות ע"ש (פ"ד מפסוה"מ). ואפשר ליישב דברייתא זו ס"ל כר"א בכריתות (כ"ה.) דאשם בא בנדבה ואשם תלוי כשר בן שנה ובן שתי שנים **בזבחים (צ':) במשנה כל האשמות שבתורה באין בני שתים כו' חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע. משמע דאשם תלוי בן שתים וכ"מ שם (מ"ח.) ובכריתות (כ"ב:) דילפי' א"ת מאשם מעילות לענין דבכסף שקלי' וה"ה דנוכל למילף לבן שתים. וכן מפורש בזבחים (ע"ז.) אימרי בדכרי מיחלפי לך ע"ש אכן ברמב"ם (פ"ד מה' פסוהמ"ק) מבואר דא"ת בא מן הקטנים ומן הגדולים. הגם כי הדבר תמוה וצריך נגר ובר נגר לפרוקי. מ"מ אפ"ל קושי' התוס' כנ"ל לדעת הרמב"ם:** ולהכי נעשה כנדבה וכשר לאשם תלוי אבל ברייתא דמנחות ס"ל דאין אשם בא בנדבה. וכן פוסק הרמב"ם ולהכי פסולה כנ"ל:

שם בגמ' והרי מחוסר זמן דלא חזי ואר"ש דקדוש פרש"י משום דר"ש ס"ל דכל שראוי לבוא לאח"ז הוא בל"ת מפורש בזבחים (קי"ב:) דאותו את בנו בנו או תורים קטנים אר"ש בל"ת הואיל וראוי לבוא לאחר זמן אך לפ"ז יש לתמוה מה משני הגמ' שאני מחוסר זמן דגמר מעשר מבכור. הלא תורים שלא הגיע זמנם הוי ממש כמו אשם בן ב' שנים והביאו בן שנה דג"כ ראוי לאחר זמן. ושוב מצאתי בתוס' זבחים (קי"ד:) ד"ה היתר עמדו בזה. ונדחקו מאוד בזה וקשה להבין טעם התוס' שם. ולע"ד נראה דבאמת יש לתמוה מה מקשה הגמ' הלא י"ל דהכא מיירי שהקדיש האשם בן שנה להביאו תוך שנתו וכה"ג כיון דלא חזי לא חל עליו קדושה. אבל התם הקדישו על דעת להקריבו אח"כ כשיבוא זמנו ושפיר חל. ולכן נ"ל דזה עצמו כוונת הגמ' אלא דהוקשה להם כיון דמידי דלא חזי ס"ל לר"ש דלא חל. מה טעם יחול כשאינו ראוי עתה. וע"ז תירצו דיליף מבכור והתם קדוש מיד להקריבו אחר זמנו וכמו כן חל ההקדש בתורים קטנים או באשם בן שנה כשהקדישו להקריבו אח"כ כשיבוא הזמן. אבל במקדישו להקריבו קודם הזמן לא חל כנ"ל:

בתוס' ד"ה אשם והר"א תי' דהכא מיירי בשלא לשמו כו' שלא לשמו חייב משום שחוטי חוץ הואיל וחזי בפנים כו'. וצריך להבין הטעם דכשר לפנים שלא לשמו. וצריך לומר בדוחק משום דקי"ל אשם ששחטו שלא לשמו כשר. ואע"ג דאשם לא בא בנדבה א"כ ע"כ צ"ל דנעשה קרבן אחר ושוב כשר אפי' הי' בן שנה והביאו בן שתים כיון דלא עלה

לשם אשמו. מיהו צ"ע בזה דהא אמרינן ריש זבחים דאע"ג דכשר אסור לשנויי בי'. ומשמע דה"ה באשם לשם עולה ושלמים דמ"מ אסור לשנויי בי'. א"כ ע"כ שם אשם עליו. וכן הרמב"ם כ' סתם אשם אע"פ ששחטו שלא לשמו נאכל הוא. משמע אע"ג שהי' לשם עולה מ"מ דין אשם עליו. וא"כ למה יתכשר בן שנה לבן שתים וצ"ע. ובאמת הרמב"ם לא הביא זה הדין בשחוטי חוץ רק שכ' (פי"ח מה' מעה"ק) דאשם נזיר ומצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב הואיל וכשר בפנים. משמע דקאי אבן שנה כדין אשם נזיר ומצורע. ותמהני שהכ"מ כ' עליו שהוא מסוגיא זו דזבחים (דמיירי במחוסר זמן) נראה שהבין דמיירי בבן שתים. ולא משמע כן בהרמב"ם וצ"ע. וליישב שיטת הרמב"ם אפשר לומר כמ"ש בגמ' לעיל דאותו סוגיא דזבחים ס"ל דאשם תלוי בא בנדבה. ולהכי בשלא לשמו דנעשה נדבה שפיר כשר אפי' בן שתים. אבל לדידן דלא בא בנדבה פטור כה"ג בשחוטי חוץ כנ"ל:

בא"ד והכא מיירי אחר שניתק לרעי'. צ"ע בבן שנה כיון דראוי לאחר זמן למה יהי' ניתק לרעי'. ואפי' אי נימא דכיון דעבר אבל תאחר ורוצה להביא אשם אחר מיד ממילא ניתק הראשון לרעי'. מ"מ קודם שהביא אחר למה יהי' ניתק. והכא מיירי שעדיין לא הביא אחר שהרי אמרו שלא עלה לבעלים וצ"ע:

בד"ה אף מחוסר כו' בסוף הדבור אם עבר והקדישו קדוש. בזבחים (קי"ד:) בתוס' ד"ה היתר הקשו לרבא דס"ל א"ע לא מהני למה יהי' קדוש. ונראה ליישב כמו דאמר רבא לעיל גבי בעלי מומין. דכ' לא ירצה הא מיקדש קדשי ע"ש לעיל (ה' ע"ב) כמו כן י"ל במחוסר זמן דכתי' ומיום השמיני והלאה ירצה. משמע דקודם שמיני לא ירצה אבל מיקדש קדשי כנ"ל. גם בתוך ז'. דלרבות ליל ח' לקדושה ל"ל קרא דהכא. כדאי' בזבחים (י"ב.) מרומיא דקראי ע"ש. א"כ ירצה ע"כ לרבות דגם בתוך ז' מיקדש קדשי]:

דף כ.

בגמ' אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר"ש כו'. לכאורה צריך להיות הלכה כרבי שהוא מכריע. אך הרמב"ם פסק כת"ק. ונראה הטעם דמשמעות הגמ' דהך פלוגתא דתמורה תלוי' בפלוגתא דת"ק ור"ש במשנה אי תמכר שלא במום. וכיון דבמתני' הוי סתם פלוגתא דיחיד ורבים ממילא הלכה כרבים. והנה הרמב"ם פוסק בכל חטאת ששינו בו כגון פרה לפר שעיר לשעירה כו' לא חל קדושת הגוף ואפי' לדמים לא קדוש ואינו עושה תמורה. והגם דלכאורה מסוגיא דהכא בסמוך משמע דכל פלפול הגמ' רק לר"ש דמצריך להיות שם עולה. להכי מפלפל הגמ' אי בהנך שייך נמי שם עולה. אבל לדידן דלעולם תרעה עד שתסתאב אפי' בנקבה לאשם. א"כ י"ל דה"ה חטאת. והלח"מ שם נתקשה בזה (פ"א

דתמורה). אבל נראה דהרמב"ם מפרש דלת"ק העיקר תלוי כיון דקדוש לדמיו קדוש נמי קדושת הגוף. ובחטאת ס"ל לרמב"ם דלא קדוש אפי' לדמיו. ואפשר טעמו דא"א לומר דחל עליו שם חטאת דא"כ למיתה אזלי. ולכן לא שייך בחטאת להיות קדוש לדמיו דהא הבעלים יביאו חטאת אחרת ויהי' למיתה זה החטאת. או שמצא הרמב"ם כן באיזה תוספתא. ולכן לת"ק לא מקשה הגמ'. רק לר"ש דס"ל כלל אחר דכל דלא חזי' לגופי' לא חל קדושה ואעפ"כ בהני דשם עולה על אמו ס"ל דקדשה להכי פריך דבפרה לפרו כו' נמי חל שם עולה ומשני כנ"ל. עיין ברמב"ם פ"ד מפסולי מוקדשין ופ"א דתמורה:

דף כ:

בגמ' אמר רבא ב' תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה. צ"ע למה נקרא הולד בא בעבירה הלא כל הפסולין לגבי מזבח רובע ונרבע ולדותיהן מותרין כדאי' לקמן (ל':) משום דהוי זה וזה גורם. ודוחק לחלק משום דהכא הבעלים גופי' עשאו העבירה דמ"ש סוף סוף זה וזה גורם הוא לגבי הולד. ותו אטו לא עסקינן דאחרים המירו שנתנו בעלים רשות להמיר. ועפ"ז עכ"פ מיושב קושי' התוס' ד"ה אבל דהקשו למה עדיף מתמורה עצמה דהלכה דאינה קריבה אשם. ולק"מ דוודאי תמורה עצמה דנעשה בה עבירה אינה מכפרת אבל הולד ס"ל להאי מ"ד דלא חשיב דבר הבא בעבירה כמ"ש: **שם בגמ'** ותו דתני ר"ח לסיועי כו' ולד שני לא קרב. קשה להבין כל סוגיא זו למאי דאמרינן לעיל (י"ח) דולד שני מדרבנן פסול כדי שלא יגדל עדרים וכיון דניכר מחשבתו דלגדל בעי להו כיון דנולד ולד ולד קנסוהו. א"כ הכא בתמורה לא שייך זה דאטו נחשדו לעבור על לאו דלא ימיר בפרט לעשות נקבה תמורה לאשם. ותו כיון דעכ"פ הדין דתמורה תרעה. א"כ מוכרח הוא להמתין עד שתסתאב ולהשהותה ולמה נקנסי'. ומתוך הדוחק נראה לי דרבא הבין הברייתא כפשטא דמן התורה פסול ולד שני וא"כ ה"ה ולד תמורה. ואע"ג דאמר ריב"ל הטעם דניכרין מעשיו מ"מ תני ר"ח לסיועי לריב"ל בעיקר הדין ולא מטעמו. ולהכי באמת לא קאמר תיובתא בסוף הסוגיא רק קשיא. וכן הרמב"ם פוסק (בפ"ד מה' תמורה) להלכה כלישנא בתרא דאחר כפרה יקרב עולה ולא חש לקושיא זו מה"ט. דאנן ס"ל דולד שני רק מדרבנן פסול. וזה לא שייך בולד תמורה. כנ"ל:

ובפירוש אחר כפרה העתיק הרמב"ם שם שנולד הולד אחר כפרה. ולכאורה פשט הלשון בגמ' ורש"י משמע דאפי' נולד מקודם כפרה מ"מ אחר שכיפרו הבעלים הולד קרב עולה למסקנא. ומיהו מלשון המשנה משמע כשיטת הרמב"ם דתני ירעה עד שיסתאב. והלא

סגי עד שיביאו הבעלים כפרתן אלא ודאי דכל שנולד קודם כפרה תו לית לי' תקנתא בהקרבה:

בתוס' ד"ה ולד שני הקשה מורי כו'. ותירוצם קשה להבין דמה ענין וכ"ש זה מזה. ולפמ"ש לעיל דלשיטת ריב"ל לת"ק דמתני' יש ג' מחלוקת דת"ק מכשיר אפי' ולד ולד ור"א פוסל הכל וחכמים מכשירין ולד ולא ולד ולד. ור"ש ס"ל דיש רק ב' מחלוקת וא"כ הלכה כחכמים אליבא דת"ק ומקשה הגמ' שפיר:

פרק רביעי

דף כב:

בגמ' אליבא דרבנן מאי איריא בלילה אפי' ביום כו'. צ"ע לפרש"י במשנה דבבעל מום או עיברה שנתה לר"ל דהוי ב' ריעותות מודין חכמים אפי' נמצאת קודם כפרה. א"כ נ"מ אפי' לרבנן בהאי דאבודת לילה אפי' נמצאת בעל מום. ומזה סייעתא לשיטת התוס':

שם וכ"ש אבודה מן הרועה ולא אבודה ממנו. לכאורה קשה אם לא אבודה מן הבעלים למה הפרישו קרבן אחר. וזה וודאי אין לומר דאפי' אח"כ אבודה גם מן הבעלים מ"מ כיון דבתחלתה היתה אבודה רק מן הרועה הוי כמו תחלת אבודה בלילה לרבא. דז"א דכיון דעיקר אבודה בבעלים תלוי' א"כ התחיל האבודה רק כשנאבד מן הבעלים ומעיקרא לא הי' בכלל אבודה כלל. ולא דמי לאבודת לילה וזה ברור. אלא נ"ל דנ"מ אם הי' אבודה מן הרועה בלילה ולא מן הבעלים ולמחרת אבודה מן הבעלים והפריש קרבן אחר. א"כ אי אבודה מן הרועה הוי אבודה. הכא לאו אבודה היא כיון דהתחיל בלילה אבל השתא דאבודת הרועה לא הוי אבודה א"כ למחרת כשהי' אבודה מן הבעלים שפיר הוי אבודת יום ותמות כנ"ל:

דף כג.

בגמ' עשו תקנה כו' לך התכפר באבודה כו'. משמע דר"ה מודה בזה לר' אבא דמפריש לאיבוד לאו כאיבוד ואם יתכפר באינו אבודה אבודה מתה. ותמהני על הרמב"ם דפוסק כר"ה וכתב ג"כ כלשון הגמ' דלך התכפר באבודה ע"ש (פ"ד דפסולי מוקדשין) ובתחלת הפרק שם הביא בעיא דגמ' לעיל בנמצא בין שחיטה לזריקה דהוי ספק אי כזרוק דמי ופסק דתמות מספק. וקשה דמה נ"מ בבעיא זו הא אבודה לכ"ע מתה אפי' נמצאת קודם הכפרה כשנתכפר באינו אבודה. ותו כיון דכבר שחט א"כ אפי' הי' נמצאת קודם שחיטה הרי במשך א' השני' תמות. ודוחק לומר כיון דשחטו קודם שנמצאת לא הוי המשכה זו דיחוי להאבודה וצ"ע:

בתוס' ד"ה וטעמא כו'. תימא למורי הר"א כו'. צ"ע לפי מה דמסיק התוס' דלר"ה לא מקשה דהוי כמשך. א"כ למה נדחקו בחנם הלא קושית הגמ' רק על ר"א ולהביא סייעתא לר"ה. וכ"מ בסמוך דקאמר קשיא לתרוייהו משמע דקושיא ראשונה לא הי' רק על ר"א:

פרק חמישי

דף כד:

בתוס' ד"ה א"ר יהודה וא"ת לימא דר"י פליג אדר"ה כו'. ויש ליישב דשאני התם כיון דכשחל קדושת בכור למפרע בטל המכירה כמ"ש שם בגמ' ומאי דזבין לאו כלום הוא לכן קדוש למפרע. משא"כ הכא דע"כ מום הוא ומעכב מלחול הקדושה ולא שייך אגלאי מילתא למפרע דהא לא נגמר הקדושה ולא עבר בלאו כיון דבאמת לא נתקדש למפרע. משא"כ התם דבאמת כשחל למפרע המכירה בטלה כנ"ל נכון. וכ"מ שיטת הרמב"ם דהביא הך דר"י ופוסק התם כרב הונא ע"ש:

דף כה.

בגמ' ש"מ ולדי קדשים בהויתן קדושים. משמע דכל המשנה ס"ל הכי וכן פרש"י דהא מפורש בגמ' דמציעתא מיירי בבהמת הקדש א"כ ע"כ בהויתן הם קדושים. ומהתימא על הרמב"ם דפוסק במעי אמן קדושים (בפ"ד דתמורה) וגם בפי' המשניות כ' דחכמים פליגי ארשב"ג והלכה כחכמים. וקשה הא ע"כ ת"ק נמי הכי ס"ל. ובלח"מ שם כ' דלמסקנא כל המשנה מיירי בחולין. אכן הרמב"ם בפי' המשנה פי' בעצמו בקדשים וצ"ע. מיהו קצת ראי' מהא דבעי ר"ע לר"ש באמר על בכור ביציאת רובו דיהי' עולה. ולא נקט בשאר קדשים משמע קצת דס"ל דבמעי אמן הן קדושים וצ"ע:

שם בגמ' אמר על הבכור ביציאת רובו יהי' עולה כו'. וכן העתיק. הרמב"ם סוף ה' תמורה. וקשה דכיון דפוסק הרמב"ם פ"א מבכורות כר"ה דמכר ביציאת שליש לעכו"ם למפרע קדוש א"כ ה"ה באמר ביציאת מיעוטו נמי לא מהני. ויש ליישב כיון דגם ביציאת רובו מבעיא לי' ונהי דמסיק הגמ' דלא מהני משום דדברי הרב שומעין אבל היכא דקדם להקדיש קודם יציאת רובו שפיר לא חל אח"כ הקדש דבכור. כיון דבשעת הקדישו לא הי' עדיין דברי הרב וחל קדושת העולה ותו לא חל קדושת בכור כנ"ל. ולדינא צ"ע:

שם בגמ' מתיב ר"א כו'. קצת קשה דילמא דוקא בחטאת קאמר ר"י כיון דולד חטאת מתה. א"כ מסתמא נתכוון להיות כב' חטאות לאחריות כיון דיכול לשייר ולהקדישו בפ"ע. אבל בשלמים כיון דגם מצד האם כשר להקריבו למה נימא נתכוון לב' קדושות. ונראה דס"ל להגמ' דלר"י דעובר לאו ירך אמו הוא לא חל הקדושה אגב אמו כלל ואם

שיירו אין הפי' דוקא שאמר ולדה חולין. רק שכל שאומר בפי' שמקדיש האם ואינו מקדיש הולד בפ"ע. לא חל כלל קדושה אגב האם ודוקא בנתעברה אחר ההקדש רבי קרא דולד קדוש. אבל שיחול הקדושה ע"י קדושת האם על הולד לא. דבהמה בפ"ע היא ולאו ירך אמו. א"כ מקשה הגמ' שפיר כנ"ל:

דף כה:

בגמ' ואי אמרת שיירו משוייר כו' אמאי זכתה לו כו'. וקשה למה מסיק בתיובתא הלא י"ל דמיירי בכסף ואדרבא אתיא כב"ע כדקי"ל דבכסף גם לרבנן הוי שחרור בחצי מקרא דהפדה לא נפדתה ושפיר הרב יכול ליקח כסף כפי שיווי הולד לשחרר הולד, והא דקאמר ומני ר"מ היא י"ל קצת דלשון האומר לשפחתו לא משמע כל כך בכסף. וגם לשון זכתה לו לא משמע כן דהא כסף קבלת רבו גרמה להשיחרור] אבל עכ"פ תיובתא דר"י ליכא וצ"ע:

שם בגמ' דילמא טעמא דר"י דאדם מתכפר בשבח הקדש. קצת קשה דא"כ למה אר"י הקדיש חטאת מעוברת וילדה. הא כמו כן אפי' הפריש חטאת ואח"כ נתעברה ג"כ דינא הכי כיון דמתכפר בשבח הקדש. אבל לטעם דשיירו משוייר שפיר דוקא בהקדיש מעוברת. ואפשר לומר דס"ל לרבא דאפי' למ"ד דמתכפר בשבח הקדש הוא דוקא שיש לו עכ"פ חלק בו שנתוסף שבח ע"י ההקדש כהך דכריתות (כ"ז.) שהקדיש בסלע והוקר ועמד על ב' סלעים דכ"ז נקרא בשבח הקדש וכמו כן בהקדיש מעוברת דכבר קצת עובר הי' ברשותו קודם ההקדש אף שנגמר אח"כ והוי שבח הקדש מהני. אבל כשנתעברה אח"כ דכל הקרבן דהקדש הוא אינו מתכפר בו. וקצת ראי' מדנקטו בשבח הקדש. ולא כתב מתכפר בדהקדש. ולדינא צ"ע בזה:

ואפשר לומר דאפי' אם הקדיש ואח"כ נתעברה מתכפר בולד ג"כ. מ"מ כיון דאר"י רצה מתכפר בולדה משמע אפי' אמה קיימת יכול להתכפר בולד. ובהקדיש ואח"כ נתעברה לא יתכן זה שהרי אמר בהמה זו לחטאת ומוטל עליו לקיים נדרו להקריב האם. בשלמא אי כבר נתעברה א"כ הקדיש האם והעובר ושניהם בכלל נדרו שהי' ירך אמו ואח"כ נתפרדה הבהמה שנדר לשנים ויוכל לקיים נדרו באיזה שירצה. משא"כ אם הקדישה ואח"כ נתעברה אינו רשאי לעשות כן. אבל אם מתה האם שפיר מתכפר בעובר בכל גווני כנ"ל:

בתוס' ד"ה דת"ק כו' והקשה מורי כו'. ואפשר ליישב דרש"י כ' כן לעיל אליבא דמסקנא דקי"ל כר"י דשיירו משוייר ולהכי וודאי לא שייך בהויתן קדושין כיון דקדושת הולד בפ"ע היא כב' חטאות. אבל למ"ד דשיירו אינו משוייר ועובר ירך אמו הוא שפיר

י"ל דבהויתן קדושין. ולהכי המקשן רצה להוכיח דאינו משוייר ונאמר דס"ל להמשנה דבמעי אמן הן קדושין. כך הי' סברת המקשן כנ"ל:

בא"ד ויש ספרים דגרסי כו' וא"א יכולין להעמידה כו'. יש ליישב גירסא זו דנהי דלמ"ד משוייר מטעם קדושת פיו הולד קדוש כדאמרינן הולד שלמים. מ"מ היינו דוקא בשנולד אח"כ. אבל בנשחט האם נמצא דהולד שהיא חטאת בפ"ע מת. וכמו אם תפיל הולד דפשיטא דהוי כמו כל קדשים שמתו דאין בהם קדושה ומעילה [ונהי דמדרבנן מועלין בהן כדאי' במעילה (ב':) י"ל דבהא לא גזרו דלא שכיחא]. ונהי דלאכילה התירה הכתוב מכל בבהמה' תאכלו. אבל לענין קדושת הגוף דהקרבה ליכא על הולד. ואפשר דאה"נ דבעי פדיון ככל קדושת דמים. והי' מיושב טפי הלשון נאכלת לכל אדם בכל מקום ולמה לא תני סתם שהוא חולין. רק דצריך באמת פדיון רק דבטל תורת חטאת ממנו. כנ"ל. ומ"ש התוס' ועוד היכא מצינו למימר כו' הא בפ"ק מייתי הני ברייתות כו' וע"כ האי דאינה נאכלת בעי לאוקמי כר"י כנ"ל. א"י כוונתם כלל דגם התם יש לפרש איפכא ומטעם שכתבתי דלבר פדא אינה נאכלת משום דקדוש אגב אימי'. אבל לר"י דקדוש בפ"ע ונעשה נפל שלא נגמר נאכלת כמ"ש. ותמהני על לשון התוס' בזה. דמה ראי' משם טפי מדהכא:

בד"ה ואת אמרת כו' תימא כו'. יש לתמוה על תמיהתם דמנא להו דכוונת הגמ' דלית לי' לר"י אדם מתכפר בשבח הקדש. דהא עיקר כוונת הגמ' דאין טעם ר"י משום דאדם מתכפר בשבח הקדש והפי' ואת אמרת דטעם ר"י משום אדם מתכפר כו'. אבל באמת ר"י עצמו ס"ל נמי דאדם מתכפר בשבח הקדש. וזה ברור ופשוט. וכ"נ דעת הרמב"ם דפוסק (בפ"ד מה' פסוה"מ) שיירו משוייר כר"י דמ"ש הלח"מ שם דטעם הרמב"ם משום אדם מתכפר כו' תמוה דבהדיא כתב הרמב"ם דהוי כשתי חטאות לאחריות. ומ"מ פסק ג"כ דאדם מתכפר בשבח הקדש. ויש לתמוה על התוס' מה הוכחה הי' להם דלית לי' לר"י אדם מתכפר. וקצת אפשר לומר דסברתם הי' דאם אדם מתכפר בשבח הקדש למה נימא דהי' כוונת המקדיש לב' חטאות כיון דאפי' לא ישיירנה להיות בפ"ע ג"כ יוכל להתכפר גם בולד. א"כ למה יתכוון לב' חטאות. אבל באמת אין זה טענה דנ"מ טובא דאם לא הי' משיירה ואם יתכפר באם תמות הולד. אבל השתא דהוי ב' חטאות אין הולד מתה בכל גווני.

דף כו.

בגמ' חצי' עולה וחצי' חטאת כו'. פרש"י שלא הי' מחויב חטאת. ותמהו בתוס' דא"כ לא חל קדושת חטאת כלל כדאמרינן בנדרים כו'. מיהו רש"י פי' שם בנדרים דבאומר הרי זו

עלי לחטאת חל ע"ש, והרמב"ם (פט"ו מה' מעה"ק) נראה דפי' כפשטא במחויב חטאת. וקשה דא"כ למה תמות. וכן הניח בקושיא בלח"מ שם. אכן נראה דס"ל להרמב"ם דכיון דאינו עומד להקרבה מתחלתו והוא מביא חטאת אחרת הוי בכלל חטאת שכפרה בעלי'. מה"ט דאמרינן לעיל בהא דהשני ירעה שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד מתה ומסיק הגמ' משום דמצוה בראשון הוי כמפריש השני מיד לאיבוד כדפרש"י שם ע"ש (דף כ"ד). הגם דהסוגיא שם לרבי. מ"מ נראה דהרמב"ם ס"ל דהוי אליבא דכ"ע דכיון דהפריש ע"ד שלא להקריבו ואידחי מיד הוי בכלל כפרו בעלי' שהרי הרמב"ם כ' בה' עבודת יו"כ (פ"ה) ג"כ כלשון המשנה שאין חטאת צבור מתה. משמע הא דיחיד מתה אע"ג דפוסק כחכמים לעיל כנ"ל ודו"ק:

דף כו:

ברש"י ד"ה זו תחת זו כו' נפדין אפי' תמימין כו' תמהני בזה הא קי"ל בתמימים אין יוצאין מידי מזבח לעולם וצריכין להמכר לצורך קרבן וכאן חללו לצאת לחולין. ולמה הוצרך רש"י לכך דיותר נראה לפרש דהיא בעלת מום דסתמא הכי הוא דאין אדם מקדיש תמימין לבדק הבית דעובר בלאו וצ"ע:

בתוס' ד"ה ש"מ כו' אין לעופות פדיון כו' וה"ה אפי' קדושת דמים אין בו כו'. דבריהם תמוהים דוודאי כה"ג הוי כחולין גמורין ומאי דחוי שייך בזה כיון דלא נתקדשו כלום. ורש"י בכריתות פי' דאין פדיון לעופות דוקא כשנתקדש כדין. אבל בלא התחיל לחול קדושת הגוף מהני פדיון ע"ש (ד כ"ח:):

בא"ד א"נ כההיא דהתערובת כו' דם לתוך מים כו'. עמ"ש בזבחים (י"ב) לפקפק על זה. ומ"ש עוד וא"ת כיון דאית לי' לר"י דיחוי מעיקרא כו'. שם בזבחים כ' תוס' דהיכא דבידו קצת יש חילוק בין דיחוי מעיקרא לנראה ונדחה. ובהמיר דת הוי בידו קצת להכי אר"י דוקא בהפריש מקודם:

בא"ד וי"ל דיש שם שיטה אחרת כו'. ומ"מ צריך טעם מ"ש ממחוסר זמן. והי' נראה פשוט לחלק דשאני מחוסר זמן דממילא יהי' ראוי אח"כ כמו שמשא ממילא ערבא וא"צ מעשה להכי לא חשוב דיחוי. [וכעין זה כ' התוס' שם ביומא]. מיהו משיטת הגמ' שם לא משמע כן:

דף כז.

בגמ' והלכך גבי קדשי מזבח כו'. קשה למה לי הוספה זו בלא"ה כיון דתחת ב' לשונות משמע א"כ תליא בכוונתו דאי נתכוון לתמורה הוי תמורה ולחילול הוי חילול. כמו בפת סתם ונתכוון לחטים כדאי' בשבועות (כ"ו:). ומ"ש התוס' שם משום דסתם פת הוי

דחטין. מדברי הרמב"ם והרא"ש משמע דלא ס"ל הכי. כמ"ש הב"י ביו"ד (סי' ר"י). ואפי' בפת שעורין דינא הכי]:

בגמ' ואת"ל כו' היו לפניו ד' בהמות כו'. הרמב"ם (פ"ב מה' תמורה) כ' בג' בהמות כו' על הג' לא לקי וכן אפי' עשרה וא' בעל מום לא לקי על אחת. והקשה בלח"מ כיון דבעשרה לא לקי כ"ש בב'. ע"ש פ"ב דתמורה. וכן קשה למה הביא הא דג' בהמות. והנה הוא נמשך אחר הכ"מ שכ' כיון דנשאר בתיקו פסק לקולא דלא לקי. אך אין דרך הרמב"ם כן דהוי לי' לפרושי דמספק לא לקי. ע"כ נראה דהרמב"ם דייק בלישני' דלא לקי אבל לחולין לא יצא שום א' מהן. ומזה מוכח דספק הוא. ובסמוך גבי תמימה ובעלת מום שאמר זו תחת זו פי' בהדיא דנפק לחולין וא"כ מוכח דבהני ספיקא הוי. ומיושב ג"כ קושית הלח"מ ולהכי הביא גם הא דג' בהמות דגם זה ספק הוי ולא נפקי לחולין. ולפ"ז נראה דהרמב"ם לא גרס כאן ואת"ל כו' רק בעי רב אשי:

דף כז:

תוס' ד"ה לא אמרו כו' וקשה כו'. אפשר ליישב דהתם בסנהדרין מיירי שפדה ע"י שליח וכיון דשינה מן הדין דבעי עשרה לפדיון ונטל רק ג' הוי שינוי בשליחות ובטל הפדיון. ומה שתירצו התוס' דבשלו מיירי שמואל אבל היכא דהגזבר מחלל בעי ג' או עשרה. משמע לכאורה כוונתם דבשלו אפי' לכתחילה א"צ ג'. אבל כל היכי דצריך ג' מעכב הפדיון. ויש להקשות לפ"ז א"כ מה מקשה הגמ' מדשמואל דילמא שמואל מיירי בשאר הקדש. אבל בהמה דבעי העמדה והערכה א"כ קפיד קרא להיות נפדה בשוי'. להכי צריך להוסיף דמים מה"ת. וטפי קשה דאפי' הוספת דמים לא יועיל כיון דלא הי' הפדיון ע"י העמדה והערכה. ולמה ג' ועשרה מעכבין והעמדה והערכה אינו מעכב. ואפשר לפרש כוונת התוס' דלכתחילה לעולם בעי ג' ומ"מ אינו מעכב וגם העמדה והערכה אינו מעכב. [והא דתנן לקמן (ל"ב.) ואם מתו יקברו. ופרש"י משום דבעי העמדה והערכה. י"ל משום דאינו ראוי להו"ע ודאי מעכב כעין ראוי לבילה כו']. והטעם אפשר משום דבקדשים בעי עיכובי בקרא. וע"י גזבר שאני דהוי כשליח וכל שלא עשה כדין בטל השליחות כנ"ל. אך לשון התוס' לא משמע כן וצ"ע:

שם בגמ' טעמא דבהמה כו' ובעלת מום כו' אבל מפריש נקבה לאשם כו' דלא כר"ש. פי' מדלא תני רבותא טפי בנקבה שאמר הרי זו לעולה. ומשמע מהכא במפריש נקבה ואמר הרי זו עולה או אשם נמי לא אמר כלום. דאל"כ י"ל דלעולם ר"ש היא רק משום רישא דאמר לא אמר כלום לא נקט נקבה לעולה [ועי' בתוספתא ריש פ"ב דהך סיפא

ר"ש אמרה. א"כ ע"כ צ"ל דמשו"ה לא נקט נקבה לעולה. דבהא גם באומר הרי זו מהני. ופליגא אגמ' דידן]:

פרק ששי

דף כח.

בגמ' חדא בחולין כו'. פרש"י ואח"כ הקדישן. וא"י למה הוצרך לכך דאפי' בחולין ממש מיירי וקאמר דנאסרו כולהו למזבח. ובאמת מה"ט נמי לא הוי סגי בהך דהכא דהו"א כיון דעדיין חולין אסרו חכמים בכ"ש דמה הפסד יש בזה לא כל השוורים לגבי מזבח קיימי. אבל בקדשים שנתערבו י"ל משום הפסד קדשים לא אסרו חכמים בכ"ש. מיהו הגמ' שם בזבחים עושה צריכותא אחריתי:

דף כח:

בגמ' והכתיב ואבדתם א"ש כל העשוי לשמם. פי' אע"ג דב"ח עצמם אין נאסרין דאינם בכלל עשוי לשמם דאין בו תפיסת אדם דמה"ט ב"ח ומחובר לא נאסרו. אבל עכ"פ ע"ז הם דעובדן בסייף. וגם אסורין לגבוה א"כ הציפוי דיש בו עשוי' הוי בכלל העשוי לשם ע"ז:

שם בגמ' ואיפוך אנא. אין מובן קושיא זו דמה נ"מ אה"נ מצי למימר איפכא. וכוונת התנא דהני ריבויי אתיין להנך מילי ונקט חד גוונא וה"ה איפכא. וי"ל קצת כיון דמסיק ר"ש בברייתא למה נאמר נגח ורובע ועביד ב' צריכותות. ולכאורה בחד סגי דאי הי' רק מיעוט א' הוי מוקמינן לי' אמאי דחמור ולא אדקל (וכן הקשו התוס' בב"ק (מ':) ד"ה ויש]. ולהכי מקדים הגמ' דע"כ מן הבהמה אתי לרובע דברביעה כ' לשם בהמה. ודוחק. וע"ש במהרש"א מ"ש ע"ד התוס' הנ"ל]:

בתוס' ד"ה אמר רב אשי תימה כו' אתנן ומחיר יוכיח. קשה לשונם דטפי הו"ל להקשות ללמוד הכל מאתנן ומחיר בלבד דליכא פירכא. ואפשר לומר כיון דקי"ל דאין אתנן ומחיר נוהג בקדשים אפי' בקדשים קלים דחל האתנן. מ"מ כיון דכתי' לכל נדר ממעטין קדשים א"כ אי הוי ילפינן מאתנן ומחיר ה"א דיו לבא מה"ד להיות כנדון ובנרבעו אחר הקדשן יהי' מותר להכי צריך קרא. על כן הקשו תוס' רק בדרך יוכיח. מיהו גם אסוף דינא י"ל דיו כו' להיות כנדון דכיון דאתי במה הצד יהבינן לי' קולות שבשניהם כמ"ש התוס' ב"ק (ג':). וגם הרא"ש דחולק שם על התוס' מודה הכא דאמרינן דיו ע"ש. וקל להבין]. ומיושב באמת קושי' התוס'. מיהו קשה בסמוך דבעי למילף מוקצה מאתנן ומחיר והלא

צריך קרא לאסור גם בהקצהו אחר שהקדישו כגון בשלמים דממון בעלים ובוודאי נאסר כדאי' בזבחים (קי"ד.) אליבא דריה"ג]. ואי הוי ילפינן מאתנן ומחיר הו"א דיו וצ"ע:

ד"ה כל שהמום פוסל צ"ע כו'. לכאורה הי' נראה לאפוקי עוף דאין מום פוסל בו גם הני אין פוסלין. מיהו בחולין (כ"ג.) מרבי הגמ' לפסול בתורין ובני יונה נרבע מדכתי' מן התורים וקאמר שם דהו"א דכל שאין המום פוסל גם הני לא יפסלו דכ' משחתם כו' מום בם קמ"ל. א"כ תמיהת התוס' קיימת. ואפשר לומר לענין מנחות דגם מום פוסל בהם כדאי' במנחות (פ"ז.) ולהכי גם סולת שנעשה מוקצה לתקרובת ע"ז פסול למנחה. אע"ג דהאי קרא בבהמה כתי' להכי מסיק הברייתא דכל דמום פוסל בו הני פוסלין כנ"ל:

דף כט.

בגמ' מנין למוקצה מן התורה כו', הקשו בתוס' דהו"ל למימר והאי תנא מייתי מהכא כו'. ואפשר לומר דלולי דרשא דהכא לא הוי ממעטין כלל מוקצה דמנ"ל שיהי' בזה שם ע"ז להיות בכלל משחתם בהם. וכמו כן מן הבהמה מהיכי תיתי ניקום קרא אמוקצה רק משום דמוכח הכא דאיכא איסורא ממעטין מלעיל דפסול. וכי תימא ל"ל ב' קראי. י"ל לעכב. ותו י"ל דמהכא לא שמעינן רק דקרבן ציבור אסור ממוקצה ואפשר נמי כל קרבן שמצוה להביאו. אבל להיות פסול בנדבה אין לנו להכי צריך קרא דלעיל. ולולא דמסתפינא הו"א עוד דפי' הגמ' כאן מנלן למוקצה דהוא אסור מה"ת להקצות דבר לשם תקרובת דכתי' תשמרו להקריב לי ולא תשמרו להקריב לד"א ולא מיירי כלל מפסול הקרבה לשמים כנ"ל:

שם בגמ' מנה"מ אר"פ דא"ק ממשקה ישראל כו'. ונראה לפרש דקאי אמוקצה כיון דאמרינן לעיל דהוי בכלל ע"ז דנקרא השחתה א"כ לאסור להדיוט כתקרובת עכו"ם. אבל על נעבד לא מקשה דכל דאין בו תפיסת יד אדם מותר להדיוט כדילפינן מעל ההרים כדאי' בע"ז (מ"ה:) וכ"מ לשון הרמב"ם בה' ע"ז (פ"ח) דמזה אימעוט ב"ח ג"כ כמו מחובר. רק אמוקצה קשיא לי'. כנ"ל. ופי' התוס' נראה דוחק בעיני. ובהכי מיושב נמי מה דקשה לי אשינויא דר"פ דאי אסור להדיוט ל"ל למעט מגבוה. הא י"ל בנעבד שביטלו אח"כ שמוכרו או ביטול אחר שתלש שערו וכדומה דמותר להדיוט ואסור להקרבה כל שהי' נעבד פ"א. ולמ"ש דקאי רק על מוקצה איסור דמוקצה ותקרובת לית להו ביטול:

שם בגמ' וכל היכא דאסירי להדיוט ל"ב קראי. צ"ע מה הוי ס"ד דמקשה ליישב בזה. וצ"ל דס"ל דכיון דממשקה ישראל דברי קבלה הוא שייך שפיר קרא מן התורה לאסור לגבוה מצד עצמו. ועוד י"ל דנ"מ לענין להקריב דבר זה מן הנכרי דבמום כתי' להדיא ומיד בן נכר לא תקריבו. אבל דבר שנאסר מכח ממשקה ישראל הי' נראה דמעכו"ם

רשאי להקריבו כיון דלדידי' שרי יכול להביאו. אבל כשנתמעט לגבוה בפ"ע אסור אפי' מן העכו"ם ואפשר זה הי' דעת המקשן. וצ"ע בזה לדינא. ועמ"ש במנחות (ה'.) בזה]:

שם בגמ' מהכא נפקא כל אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת. מכאן יש לתמוה על התוס' בחולין (קל"ו:) דבעי למימר דאפי' נחתכו רגלי' מן ארכובה ולמטה שאינה טרפה פטור ממעשר. א"כ מה מקשה הגמ' הכא. (ועי' בתוס' בכורות (נ"ז.) שכ' דמהארכובה ולמטה חשיב עוברת דלא כמ"ש בחולין]. ולכאורה קשה מה מקשה הגמ' הלא התם ממעטין רק דאינו מחויב לעשרו כמו בעל מום דנכנס להתעשר אע"ג דאינו ראוי להקרבה מ"מ טרפה לא (ומנ"ל דפסול להקרבה]. אכן נראה פי' הגמ' משום דבאמת בבכורות (נ"ז) ממעטין כל הפסול לקרבן דפטור מלעשר מגז"ש דתחת תחת פרט לכל השמות הללו כלאים ויוצא דופן וטרפה. וא"כ קשה למה לי כ"א יעבור פרט לשאינה עוברת בלא"ה טרפה אימעוט. אלא וודאי דבעי לרבות איסור טרפה לכל הקרבנות והלא כבר אימעוט ממשקה ישראל. ולהכי משני דצריך לרבות היכא דהיתה לה שעת הכושר כנ"ל:

דף כט:

בגמ' והא מחוסר משיכה. יש להקשות להפוס' שכ' גבי אומנין וכל דבר שעושה ע"פ דיבורו מתחייב לשלם מה שהבטיחו הבעלים בלי קנין מטעם ערבות. א"כ ה"ה הכא ע"י הביאה שנבעלת לו מתחייב בתשלומין שהבטיח לה בלי משיכה. ואפשר לומר דבמידי דאסורא לא שייך חיוב זה דדברי הרב ודברי התלמיד דברו מי שומעין. ולא הי' לה לעשות ע"פ דיבורו לכן בכה"ג אינו מחויב ליתן לה. כנ"ל. אח"כ מצאתי בהרא"ש בע"ז (ס"ג.) שהקשה כן. ותי' דדווקא חיוב מעות שייך ע"פ דיבורו אבל לקנות גוף הדבר לא ע"ש. ולע"ד צ"ע בזה דנהי וודאי דאין הדבר נעשה של האומן לקדש בו אשה וכדומה כל זמן שלא עשה קנין. אבל חיוב שפיר יש על הבעלים ליתן לו דבר זה דוקא כיון שכך נתחייב לו וזה לא רצה לעשות המלאכה רק שיתן לו חפץ זה דוקא שפיר מחויב ליתנו לו. א"כ י"ל דשפיר חשוב אתנן כיון דע"י הביאה צריך ליתן לה הטלה וא"י לחזור בו ומנ"ל דבעי קנין דוקא. ולכן נ"ל כמ"ש מקודם:

בתוס' ד"ה כגון כו' בקנין סודר כו'. צ"ע דקי"ל דקנין סודר לא מהני על אחר ל' דהדר סודר למרי'. כמ"ש התוס' ביבמות (צ"ג.) ד"ה קנוי' ע"ש]:

דף ל.

בגמ' א"ה מ"ט דרבי. י"ל דר"ה ס"ל דטעמא דרבי דאתנן זונה דוקא כשנותן לה בעצמה ולא לאדון שלה. מיהו לא מסתבר להגמ' לומר כן דהא תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב והוי כמו שנותן לה וה"ה הכא:

שם בגמ' ואידך לישתרי. הקשו בתוס' הא אין ברירה. ולכאורה הי' נראה כיון דתשעה וחד כלב א"כ עכ"פ בטל המחיר ברוב רק דב"ח לא בטלי וזה רק מדרבנן ובדרבנן קי"ל דיש ברירה. אח"כ ראיתי שכ"כ הג' רע"א ז"ל ע"ש שתמה על התוס' חדשים. אכן באמת נראה דקושית התוס' נכונה דאי אין ברירה כולן אסורין שאני אומר דכל שה נחלף על חלק עשירי מכל שה ומהכלב. ומנלן לומר דכל אחד מחליף בחד אי אין ברירה א"כ הקשו שפיר כנ"ל:

דף ל:

בגמ' והא לאו ממונא הוא אר"ה בממנה על פסחו ורבי היא. וה"ה דהו"מ למימר בקדשים קלים וריה"ג היא דהוי ממון בעלים. [כדאמר אביי בפסחים (צ'.) ע"ש]. והנה הרמב"ם כ' דעוף אפי' במוקדשים חל עליהם אתנן. ותמוה מנ"ל הא כמ"ש הראב"ד וכ"מ וע"ש בלח"מ שמיישב קצת. אך עוד הקשו על הרמב"ם הא לא משכחת אתנן במוקדשים דעוף דלאו ממונא הוא כקושית הגמ'. ואמרתי ליישב קצת. דהא לעיל מבעיא בגמ' בבא עלי' ואח"כ נתן לה ואמר לה שתקנה אחר ביאה ואי מצטרך לך תקנה מעכשיו וקודם ביאה הקדישתו נשאר בגמ' בתיקו ר"ש. וא"כ קשה מה מקשה הכא לאו ממונא הוא הא משכחת לה בכה"ג. אי נימא דהקדישתו לא מהני כמו הקריבתו א"כ חל האתנן אחר ההקדש. רק דהגמ' לא משני הכי דא"כ תפשוט הבעיא דהקדש לא הוי כמסירה להדיוט דיהי' כמו הקריבתו. לכן משני בממנה על פסחו כי היכי דלא נפשוט מהכא בעיא דלעיל. אבל למסקנא דנשאר בתיקו שפיר שייך הדין דאתנן במוקדשין בעוף בכה"ג בהקדישתו קודם הביאה דיהי' אסור מספק כיון דנשאר בתיקו. אך לפי זה קשה מאי מיבעיא לן לעיל בהקדישתו ואח"כ בא עלי' מה נ"מ אפי' יהי' עלי' דין אתנן הא ממעטין דבמוקדשין לא נאסר אתנן. ולכן הוציא הרמב"ם מזה דבעוף נאסר אתנן אפי' במוקדשין ונ"מ בבעיא דלעיל בעוף. מיהו אין זה אמת דהא הרמב"ם עצמו מביא בעיא דלעיל ומשמע דקאי בטלה ע"ש פ"ד מאיסורי מזבח. א"כ ע"כ צריכין לפרש בעיא דלעיל. דאי נימא דהוי אתנן כל שבא עלי' קודם הקרבה הטעם דמתבטל עי"ז ההקדש כיון דלא הקנה לה רק אחר הביאה. ודווקא אי הקריבה קודם הביאה וליתא בעולם הוי בכלל אי תצטרך לה

לכלותו קודם הביאה לכן חל ההקדש. אבל כל שישנו בעולם לא נעשה שלה כלל קודם הביאה ובטל ההקדש וחל האתנן:

בתוס' ד"ה דניחא לי' כו' תימא כו'. ונראה ליישב דהא דב"ש מודה בדרשא דהן ולא ולדותיהן היינו הוולדות שנולדו אח"כ. דהא בכל פסולי מזבח פליגי ר"א ורבנן בנרבעו ואח"כ נתעברו אי זו"ז גורם אסור. ור"א מתלמידי ב"ש נראה דגם ב"ש ס"ל זוז"ג אסור ולהכי ממעט קרא הכא דבאתנן ומחיר ולדותיהן דאח"כ מותרין. אבל אה"נ ולדות דמקודם אסורין לב"ש. ואפי' אי נימא דלב"ש זוז"ג מותר נמי נ"מ היכא דגם הזכר הוא אתנן ומחיר דב' הגורמים הם איסור דכה"ג וודאי בנרבע ורובע ואח"כ נתעברה מן הרובע וודאי אסורין גם לדידן. אבל באתנן ומחיר מותר מקרא דהן ולא ולדותיהן אבל בנתעברה קודם האתנן ומחיר שפיר אסור לב"ש. ולולא דמסתפינא הו"א דגם לב"ה הכי הוא דממעטין רק ולדותיהן שנתעברה אח"כ אבל נתעברה מקודם למה לא יהי' בכלל הן כיון שכבר הי' בעולם גם העובר נעשה אתנן ומחיר ואע"ג דהוי שינוי הא לא נקט התנא רק חטין ונעשו סולת. אבל קטן ונעשה גדול לא כיון דעכ"פ הוא אותו דבר רק שנתגדל [אע"ג דבגזל הוי שינוי כדאי' בב"ק (ס"ה:). וכ"נ מדברי הרמב"ם שלא הביא להתיר אלא שינוי דבידים. ובזה א"ש נמי מה דאי' בזבחים (קי"ד.) דאתנן חל על עובר ונאסר להקרבה אע"ג דלידה הוי שינוי לדעת הרבה פוסקים (בחו"מ סי' שנ"ד), אכן התוס' ב"ק (ס"ו.) דחו זה וכ' ואין לומר דהא דשרינן ולד אתנן היינו בנותן לה ואח"כ נתעברה כו' ע"ש]. וצ"ע בזה. אבל לב"ש שפיר י"ל כן. מיהו לדינא צריך לי עיון באמת בזה היכא דב' המינים רובע ונרבע אי ולד שלהם אסור. דהא סתם התנא כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ומשמע בכל גווני:

דף לא.

בגמ' אדרבא איפכא מסתברא כו'. לשון הגמ' צ"ע דהא משמע דמתיר רק האפרוח משום דנסרח מקודם. אבל הביצה עצמה אסורה והוא באמת מטעם דביצה מגופא דתרנגולתא היא. א"כ גם סברת רב הונא אמת רק דאביי בא להתיר מכח דהאפרוח דבר חדש הוא אחר הסרחון של הביצה ולא שייך לשון איפכא. וגם מה דהוסיף הטעם דכתי' כו' אנוש רמה תמוה כיון דביצה עצמה אסורה אע"ג דליכא האי טעמא. וגם דברי תוס' שכ' לרווחא דמלתא אמר הכי תמוה דא"כ ביצה לישתרי וצע"ג:

פרק שביעי

דף לא:

בגמ' ואפי' למ"ד מועלין בגידולי מזבח ה"מ גידולין דחזי למזבח כו'. פרש"י ולדות קדשים. והקשו בתוס' דולדות אתרבי מדכתי' יהיו לך כו' תשא ובאת כו'. ואפשר לפרש דלמ"ד בהויתן הן קדושים ולכן השוחט חטאת ומצא בה בן ד' תאכל בכל מקום כדלעיל (י"א.). מ"מ י"ל דמועלין בהולד דהוי עכ"פ גידולי הקדש וכמ"ש לעיל מזה דלהכי לא אמרו סתם הולד חולין רק דנאכל בכל מקום. אבל פדיון צריך דמועלין בו. ומ"מ קרי לזה בגמ' דחזי למזבח פי' כשיהי' נולד נמצא דהגידולין עומדין להיות ראוי למזבח. ולהכי א"ש דאיכא למ"ד מועלין בגידולי מזבח. פי' למ"ד בהויתן קדושים אבל למ"ד במעי אמן שפיר לא משכחת מעילה בגידולי מזבח דכשנגמר הולד קדוש בפ"ע הוא מקרא דתשא ובאת כנ"ל:

דף לב.

בגמ' קדשי ב"ה שהתפיסן כו' לא עשה כלום פרש"י דטובת הנאה לא שייכא בהו. ותוס' הקשו ע"ז דהא שייך ט"ה כמה אדם רוצה ליתן להקריב קרבן אע"פ שאינו מחויב ע"ש. ואפשר לומר בשיטת רש"י דבאמת קשה להבין הענין דכמה אדם רוצה ליתן דמ"מ מה ממון יש לו בו. בשלמא ליתנו לבן בתו כהן הוי ממון ממש דאי יתן לו דינר כדי ליתנו לב"ב א"כ יש בו ממון לבעלים. אבל הנאה גרידא לא מיקרי ממון. לכן פרש"י הטעם דבאמת מצינו דמביא אדם קרבן שיתכפר בו חבירו. וי"ל דאפי' אחר שהקדישו לקרבן ואמר הרי זו. מ"מ יכול אח"כ לתתו להקריבו לשם פלוני **בשלמים דיכול למכור לריה"ג דהוי ממון בעלים כדאי' בפסחים (צ'.) אפ"ל כן אבל הא דתנן בערכין (כ"ח:) שור זה עולה אומדין כו' ליתן בשור זה להעלותו עולה. דא"י למכור וליתן. צ"ל דמיירי בפירש בשעת הקדש ע"ד כן להקריב עבורו או לכל מי שירצה. ולמ"ד יש ברירה יוכל להתכפר בו אחר. אמנם ברמב"ם (פ"ו מה' פסוה"מ) כ' שיכול ליתן חלקו לחבירו. וכבר תמהו עליו כמ"ש בזבחים (ד' ע"א) ע"ש:** ויכול לקבל בעבור זה דינר שיתכפר בו חבירו ולהכי חשיב שפיר ממון וא"כ זה שייך דוקא בקדשי מזבח דהוא כפרה ועבודות דזריקה והקטרה הוא לשם בעלים המתכפרין בו. אבל בדק הבית כל דאמר הרי זו בגזא דרחמנא הוא. ונהי דנהנה במה שמביא נדבה לבדק הבית אבל ממון לא מיקרי. והא דנדר חשוב ממון משום דבאחריותו הוא זה משום דהוי גורם לממון כממון. ומיהו קשה לפרש"י עכ"פ בנדר לבדק הבית דחייב באחריות שפיר יוכל לן לדין כהנים. ומצאתי במשנה

למלך בה' ערכין עמד בזה ורוצה להול מכאן דבבדק הבית אפי' אמר הרי עלי אם הפרישו אח"כ תו לאו באחריותו קאי דהיכא דאיתא בבי גזא דרחמנא איתא והוי כאילו מסרו לגזבר וצ"ע בזה:

דף לב:

בגמ' מדרבנן וקרא למעילה כו'. פרש"י דמה"ת אינו קדוש לבדק הבית כלל. וקשה א"כ למה נשאר ר"ה בתיובתא נימא ג"כ דר"ה מדאורייתא קאמר. וכן הקשה המל"מ (פ"ו מה' ערכין). ותי' בדוחק ע"ש]. ואפשר לומר דלר"ה דקרא מפורש דלא חל החרם אין סברא שיתקנו חכמים היפוך המפורש בתורה. וכעין זה כ' הט"ז ביו"ד (סי' קי"ז). אבל לעולא דליכא קרא רק מסברא אין התפסה חייל שפיר גזרו רבנן דליחול כנ"ל:

והנה בתוס' ד"ה והאמר כתבו דחרמי כהנים לא שייך בהו חיוב הגוף דהוי להדיוט. ודבריהם תמוהים בעיני דהא קדש הם לה' ונתנן לכהן. ולמה לא יתחייב בהרי עלי כדאי' בערכין (כ"ט.) כ"ז שהם בבית בעלים הן כהקדש לכל דבריהן]:

שם בגמ' וד"ה בע"מ מעיקרו לא הי' בכלל העמדה והערכה קשה לי מנ"ל להגמ' דלר"ל לכ"ע ב"מ מעיקרו לא הי' בכלל כיון דתנא דבי לוי ס"ל דהוי בכלל מנלן לחלוק עליו בזה בשלמא לר"י י"ל משום דע"כ מוקי לברייתא דלקמן מתו תמימין יקברו בע"מ יפדו במום מעיקרו. א"כ צ"ל דמודין חכמים בב"מ מעיקרא. אבל לר"ל דמוקי לקמן בקדם הקדישן למומן. א"כ י"ל דלר"ש גם ב"מ מעיקרו הי' בכלל. ובאמת הגמ' לא מסיק שום דרש בדר"ל לר"ש למעט ב"מ מעיקרו דאותה קאי למעט בדק הבית. רק צריכין לפרש דאותה ממעט שניהם ב"ה וב"מ מעיקרו. דהא ע"כ גם לר"י דממעט מאותה ב"מ מעיקרו צ"ל דיש איזה משמעות בקרא דמיירי בקדם הקדישן למומן דאל"כ מ"ט אותה למעט ב"מ מעיקרו. ואפשר דלשון אשר לא יקריבו משמע דמקודם הי' ראוי ואח"כ נפסל דאל"כ הול"ל אשר אין קרבים. וא"כ לר"ל נמי ממעט אותה דוקא זו שמדבר ממנה הכתוב דהיינו קדשי מזבח ושקדם הקדישן את מומן לאפוקי בב"מ מעיקרו. אבל זה צ"ע מנ"ל להגמ' כך בדריש לקיש וצ"ע:

דף לג.

בגמ' תמימין יקברו. פרש"י דעביד רבנן מעלה הואיל דהוי חזי להקרבה כו' קשה לי הא למסקנת הגמ' לכ"ע יקברו מדאורייתא. דהא ר"י מוקי לה הא דבע"מ יפדו בב"מ מעיקרו. א"כ כל שהן תמימין יקברו משום דבעי העמדה והערכה. ולר"ל מסיק הגמ' דהך מתו פי' שנשחטו. א"כ כיון שנשחטו תמימים ולא נזרק הדם וודאי יקברו. איברא דגם ע"ז קשה דא"כ טעון שריפה ומה יקברו דקדשים פסולין דינייהו בשרפה. אך באמת

ר"ל לא גרס כן רק כברייתא אחרת דתמימים ומתו מיירי בבדק הבית. והאי ברייתא רק לר"י. וצ"ל דרש"י פי' כן בס"ד דהמקשן כנ"ל ודו"ק:

שם בגמ' אלא לימא תהוי תיובתא דר"ל ואין מובן הטעם ופרש"י ג"כ צריך תבלין. ונראה כוונת הגמ' ורש"י משום דמשמעות הברייתא דכמו דסובר ת"ק בקדשי מזבח כך אר"ש דבין ק"מ בין קדשי ב"ה כך הדין. ובאמת אינו כן דלת"ק בגמ' בעלי מומין יפדו אפי' בקדם הקדישן למומם ולר"ש דוקא בב"מ מעיקרו. הגם דגם לר"י ל"ד לגמרי דלת"ק תמימים יקברו מדאורייתא ולר"ש בבדק הבית יקברו רק מדרבנן כדלקמן בגמ'. מ"מ עכ"פ הדין שוה ושייך לומר בין ק"מ בין קב"ה כך הדין. אבל לר"ל אין הפי' שוה דבק' מזבח דוקא ב"מ מעיקרו. ולת"ק אפי' במום שנעשה אח"כ כנ"ל:

תוס' ד"ה אפי' חי' כו' דאין פדיון לעופות כו'. איני מבין דבריהם כיון דלתנא דבי לוי קרא מיירי בין בקדושת מזבח בין בבדה"ב. א"כ אי ממעטין עופות דמזבח משום דבהמה כתי' כדמפורש שם במשנה דמנחות ובת"כ דכ' בהמה ולא עופות ולבונה כו'. א"כ גם בבדק הבית נמעטו כיון דמקרא זה מיירי נמי בבדק הבית. ולכן הי' נראה דתנא דבי לוי לית לי' כהך משנה דאין לעופות פדיון וצ"ע:

דף לג:

בגמ' הב"ע בשעבר ושחטן כדתניא כל הקדשים כו' ר"מ אומר יקברו וחכ"א יפדו. לכאורה תמוה למאי ענין הביא הגמ' כדתניא הלא שפיר תי' כיון דנשחטו לאו אכילת כלבים היא ומה צריך סייעתא מהברייתא. ולכן אפשר לומר דהא תמוה מברייתא זו אדר"י כמ"ש תוס' דלר"י לכ"ע ק"מ הוי בכלל העמדה והערכה ולמה לחכמים יפדו. לכן י"ל דהא יש לעיין בהנך קדשים דנשחטו. אי נשחטו בחוץ להוי כשוחט קדשים בחוץ דאסורים כיון דקודם פדיון נשחטו. דאפי' דאינו ראוי לפנים ואינו בכרת ובלאו מ"מ נראה וודאי דאסורין כל שלא נפדו (כמ"ש התוס' בע"ז (י"ג:) דאפי' בקדשי בד"ה אסור לשחוט בחוץ אטו ק"מ. וה"ה דיש לאסור בעבר ושחט מטעם זה] ומה מועיל פדיון דהשתא שלא להיות עליהם דין קדשים שנשחטו בחוץ. ואי נשחטו בפנים יהי' כדין כל שפסולו בקודש בשריפה כיון דהי' בעלי מומין ונשחטו ואיכא למיגזר בהו אטו שנפסלו בקדש. דהא עדיפי מחשנב"ע דפליגי רבנן ור"ש בסמוך אי הוי בשריפה] וא"כ י"ל דבאמת בזה פליגי ר"מ וחכמים ומיירי שכבר הי' להם העמדה והערכה רק שנשחטו קודם פדיון **כמ"ש בתוס' במעילה (ט"ו.) דאם העמידן והעריכן מחיים יכול לפדותן אחר שמתו. אבל דבריהם תמוהים מהא דאי' בבכורות (ל"ב:) הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה ומאי קושיא הא משכחת דנגאל אח"ש אם כבר הי' הוע"ע. וכן

כתבו התוספות להדיא בחולין (קל"ה.) דבעי העמדה והערכה בשעת פדי'. וכ"כ במל"מ (פ"ה מה' ערכין) לדעת הרמב"ם והי' אפ"ל קושי' התוס'. דלר"י ודל דר"מ וחכמים כאן פליגי בהכי כנ"ל:** ולהכי צריך הגמ' להביא הברייתא דלחכמי' יש פדיון אחר שחיטה ולית עלייהו דין קדשים פסולין. ובאמת צ"ע הטעם וגם בדר"מ עדיין אין מובן אי ס"ל דהוי כקדשים פסולין א"כ להוי בשריפה ואמאי יקברו. ואפשר לומר דר"מ ס"ל דעומד לפדות כפדוי ואחר העמדה והערכה וודאי עומד לפדות והוי כחולין שנשחטו בעזרה דבקבורה. וחכמים צ"ל דס"ל דאפי' קדשים שנפסלו אם קודם השחיטה היו בני פדיון גם אחר השחיטה יש להם פדיון ועדין צ"ע הטעם אבל עכ"פ הסוגיא מתישבת שפיר לפי"ז:

שם במשנה קדשים שהפילו יקברו. לכאורה אתיא כמ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושים דאי בהויתן הם קדושים א"כ כשהפילו אין עליהם קדושה וכ"כ התוס' בזבחים (פ"ד:) ובנדה (מ"א.) בתי' א' ע"ש). ואפשר דמהאי טעמא פסק הרמב"ם דבמעי אמן הם קדושים מכח סתם משנה זו [ומיושב תמיהת הכ"מ (פ"ד. מה' תמורה) שהניח בצ"ע למה לא פסק כרשב"ג]. או אפשר דמתני' מיירי בהקדישה מעוברת דהולד קדוש בפ"ע:

שם והערלה. פרש"י מכלאים גמרה. וצ"ע אי בבנין אב כדמשמע מלשון רש"י והרע"ב וכ"כ התיו"ט] איכא למיפרך מה לכלאי הכרם שנעבדה בה עבירה. ותוס' כ' בשם רש"י] מהיקשא. וא"י איזה היקש יש בערלה לכלאי הכרם:

דף לד.

במשנה אשם תלוי. פרש"י ואח"כ נודע לו כו' דהוי חולין שנשחטו בעזרה כו'. פי' אע"ג דחולין שנ"ב לרבנן בקבורה מ"מ הכא שאני דבאמת הי' מקודם קדשים לכו"ע איכא למיגזר אטו קדשים והוי בשרפה. ולכן אין פרש"י כאן סותר למ"ש בכריתות (כ"ג:) ע"ש. ובחנם תמהו הבה"ז והתוי"ט על רש"י בזה:

מיהו הא קשיא דבפ"ב דפסחים (כ"ח.) מוכח בגמ' דחכמים ור"י דפליגי באשם תלוי בדאורייתא פליגי דהא עבדו חכמים פירכא אק"ו דר"י דחמץ בשריפה. וכן בתורת כהנים ממעט ר"י בפי' והנותר בשרפה ואין אשם תלוי בשריפה. ורש"י בפסחים שם פי' אשם תלוי שנעשה בו פסול נותר וכדומה. וזה הפי' נכון שם בפסחים (ומיושב תמיהת הצל"ח שם למה שינה רש"י ממה שפי' כאן]. לכן נראה דבאמת בתרווייהו פליגי דלחכמים גם בנודע אח"כ שלא חטא הוי בשריפה כמשנה דכריתות. ולר"י אפי' בלא נודע רק שנעשה פסול אחר ג"כ אימעוט משריפה כנ"ל:

שם במשנה כל הנשרפים לא יקברו. פרש"י שמא יהנה בו אדם. וא"י למה לי' טעם זה. הלא הנשרפין מדאורייתא בשריפה ואסור לשנות מצות התורה. וכן תמה הגרעק"א במשניות]:

שם בגמ' כאן בשק כאן בשער פרש"י ואידי ואידי בין בטהור בין בטמא. וא"י מנ"ל זה די"ל דבטהור לכ"ע בשריפה אפי' בשער דקרא כתיב. וכן הוא דעת הרמב"ם (פי"ט מה' פסוה"מ) דבטהור לעולם בשרפה ובטמא מחלק בין שער לשק ע"ש:

שם בגמ' א"ל ליבטל שק ברובא. אפשר לומר דר"נ קאמר לה בשלמא לדידי בנזיר טהור דמצוה בשריפה י"ל דבזה לא שייך ביטול דצריך לקיים המצוה לשרפו וכיון דהוא תוך הבגד צריך לשרוף כל הבגד כדי לקיים המצוה. רק הא דפטר חמור קשיא דהא אישתיק בזה. אבל קושיא זו הי' מתורצת. אבל לדידך דהוא רק משום תקלה א"כ הוי רק ששש איסור ואיסורא ברובא בטל:

שם בגמ' בציפורתא. קשה א"כ למה נקט התנא מלא הסיט. ואולי כל שהצפור קטן ממלא הסיט לאו דבר חשוב הוא. ומה דמקשה הגמ' לישלופינהו. לכאורה אין מובן די"ל דכל הבגד נארג צפורים צפורים ואחד מהם משער נזיר וי"ל כוונת הגמ' דמ"מ וודאי יש קצת ריוח בין צפור לצפור ולמה ישרף כל הבגד ישלוף כל הציפורים שבו. והיינו דשני לי' אי אפשר לישלופינהו מוטב. פי' אי כדאי להטריח להוציא כל הציפורים בעבור החלק שביניהם מוטב. רק דע"פ רוב הטירחא יותר משווי קצת החלק שביניהם. ושוב ראיתי בר"ש בערלה כ' מזה:

שם בגמ' כר"י אם רוצה להחמיר על עצמו כו'. וקשה למה תנא ידלק דמשמע דמחויב להדליק. ואפשר לומר דגם הוא ס"ל הטעם בשק דנכון לשרוף משום ששש דאתי אינש למתהני ביי'. אך ס"ל דלחכמים דכל הנקברים לא ישרפו לא הוי עבדי תקנה להיפוך מן הדין כיון דמן הדין אסור לשרוף. רק לר"י דיכולין לשרוף הנקברין שפיר תקנו בשק דמחויב לשרוף. מיהו הרמב"ם הביא ג"כ בשק ידלק אע"ג דלא קי"ל כר"י רק דאסור לשרוף הנקברין. ודלא קי"ל כר' ירמי' בהא רק כאידך אמוראי דס"ל דבשק לכ"ע ישרוף. והטעם נראה כיון דהא דאסור לשרוף הנקברים הוא מטעם דשמא יהנה מן האפר. וא"כ הכא דבאמת בטל ברוב רק משום דצפורתא דבר חשוב הוא ולא בטל. ואע"ג דהרמב"ם לא הביא בצפורתא מ"מ כבר כ' שם הכ"מ (פ"ג מה' בכורות) דס"ל דמלא הסיט דראוי לעשות ממנו צפורתא חשוב הוא. ועכ"פ הטעם משום חשיבות. וא"כ אחר השריפה שפיר האפר מותר בהנאה דבטל החשיבות ולהכי שפיר תיקנו בשרפה כנ"ל:

שם בגמ' עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה אין מועלין כו'. פרש"י דאחר שנבלעו בקרקע אי חפר אחריהן כו'. וקשה כיון דהכא מצות התורה להשליכן לבית הדשן שפיר י"ל דאפרן מותר דנעשה מצותו כמ"ש התוס' הטעם בנשרפין, והנה הרמב"ם לא הביא בעולת עוף כלל זה הדין. רק בחטאת עוף כ' (פ"ב מה' מעילה) דמוראה ונוצה אין מועלין בהם אבל איסורא איכא. ותימה למה יהי' איסור הנאה בחטאת במוראה ונוצה כיון דהכל לכהן. מנ"ל לאסור עליו מוראה ונוצה. ומהתימא על הכ"מ שהביא על זה סוגיא דהכא. והכא עולה אתמר ע"ש. ואולי גרס הכ"מ ברמב"ם עולת העוף. ולפ"ז פי' הכא אפי' קודם שנבלעו בקרקע. כ"מ בתוס' יומא (נ"ט:) דקודם השלכה מיירי הכא וכיון דהשלכה לא בעי בגדי כהונה נקרא נעשה מצותו ועוד דעבודת הדם מתיר ע"ש. וכן י"ל דברי הרמב"ם]. דכ' שם הנהנה ממוראה ונוצה אחר הזי' לא מעל. ומ"מ חשיב הגמ' מוראה לאפרן ועדיין לא נעשה מצותן. מיהו לפ"ז תמוה ס"ד דגמ' למה יהי' מותר להנות קודם שנעשה מצותה וצ"ע. וראיתי בס' קרית ספר שכ' על הרמב"ם גמ' זו. וסיים ומסתברא דה"ה חטאת עוף. וזה תמוה למה יהי' איסור בחטאת דהוי של הכהן והתורה לא כ' מהשלכת מוראה רק בעולת עוף: